

บทที่ 4

เครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศและกำลังอำนาจทางทะเลของไทย ระหว่าง ค.ศ. 1977 ถึง ค.ศ. 1988

ภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยซึ่งได้เปลี่ยนแปลงไปจนทำให้ประเทศไทยกลายเป็นประเทศ
ค่าน้ำของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ต้องเผชิญภัยคุกคามจากฝ่ายคอมมิวนิสต์โดยตรง
ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา โดยปราศจากกำลังทหารของสหรัฐฯเป็นหลักประกันความมั่นคงใน
ประเทศไทย เพราะถูกฝ่ายการเมืองของประเทศไทยกดดันให้ถอนทหารออกนอกประเทศไปจน
หมดตั้งแต่ปี ค.ศ. 1976 นั้น ได้มีอิทธิพลสำคัญต่อการพัฒนาและเลือกใช้เครื่องมือดำเนินนโยบาย
ต่างประเทศต่างๆ ได้แก่ เครื่องมือทางการทูต เครื่องมือทางเศรษฐกิจ เครื่องมือทางจิตวิทยา
เครื่องมือทางการทหาร รวมทั้งการพัฒนาและใช้กำลังอำนาจทางทะเลที่มีอยู่ ให้เหมาะสมและ
บรรลุเป้าหมายของนโยบายต่างประเทศในการสร้างความมั่นคงและความมั่งคั่งให้เกิดขึ้นแก่
ประเทศไทยในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1977 ถึง ค.ศ. 1988 ดังต่อไปนี้

4.1 เครื่องมือทางการทูต

ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1977 ถึง ค.ศ. 1988 นั้นประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการดำเนินนโยบาย
ต่างประเทศซึ่งมีความแตกต่างจากเดิมเป็นอันมาก ความแตกต่างนี้เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลง
สถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 2.2 ของบทที่ 2
กล่าวคือในทศวรรษที่ 1970 เมื่อมีการผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างสองขั้วอำนาจ ประเทศไทย
ได้เปลี่ยนแปลงการดำเนินนโยบายต่างประเทศจากการเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดยิ่งของสหรัฐฯไป
เป็นการปรับท่าทีต่อประเทศมหาอำนาจ และแสวงหาการอยู่ร่วมกันโดยสันติกับประเทศเพื่อนบ้าน
ที่มีอุดมการณ์ต่างกัน และในทศวรรษที่ 1980 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์สามเส้าระหว่าง
ประเทศมหาอำนาจ ประเทศไทยก็ได้เปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศจากการแสวงหาการอยู่
ร่วมกันโดยสันติกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีอุดมการณ์ต่างกันไปเป็นการหามิตรรอบด้านเพื่อต่อต้าน
ภัยคุกคามจากเวียดนาม จนทำให้ประเทศไทยมีความอยู่รอดปลอดภัยจากการรุกรานของเวียดนาม
และสามารถกดดันให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชาได้ในที่สุด ตลอดจนสามารถช่วยให้
กลุ่มประเทศในอินโดจีนมีความสัมพันธ์ที่ดีและอยู่ร่วมกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง
ใต้ได้อย่างสงบสุขในฐานะสมาชิกของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
(Association of South-East Asian Nations; ASEAN) ในเวลาต่อมา

เมื่อ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ (ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีระหว่าง ค.ศ. 1977 ถึง ค.ศ. 1980) ทำการรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลเผด็จการของ นาย ธาณินทร์ กรีวิเชียร ในปี ค.ศ. 1977 ประเทศไทยก็ได้ใช้เครื่องมือทางการทูตดำเนินนโยบายต่างประเทศด้วยการผ่อนปรนและการลดความตึงเครียดกับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีน โดยพยายามที่จะรักษามิตรภาพอันดีกับ เวียดนาม ลาว และกัมพูชา อย่างเท่าเทียมกัน แม้ว่าประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้จะมีอุดมการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจที่แตกต่างกับประเทศไทยก็ตาม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อขจัดความหวาดระแวงต่อกันและลดระดับความตึงเครียดไม่ให้ขยายตัวกลายเป็นความขัดแย้ง ทำให้ นาย ฟาม วัน คง นายกรัฐมนตรีเวียดนาม ได้แสดงมิตรไมตรีด้วยการเดินทางมาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการครั้งแรกระหว่างวันที่ 6 ถึง 10 กันยายน ค.ศ. 1978 เพื่อกระชับความสัมพันธ์และแสดงท่าทีเป็นมิตรต่อประเทศไทย และประเทศไทยก็ได้ตอบสนองด้วยการเสนอให้สินเชื่อบริหารจัดการแก่วียดนามเป็นจำนวน 100 ล้านบาทสำหรับซื้อสินค้าที่จำเป็นต่อการอุปโภคบริโภคจากประเทศไทย¹ การที่เวียดนามได้ตอบรับนโยบายต่างประเทศที่เป็นมิตรของประเทศไทย เนื่องจากเวียดนามกำลังมีข้อพิพาทกับจีนและต้องการถ่วงดุลกับอิทธิพลของจีนในอินโดจีน หลังจากทีจีนได้ตัดความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและทางเทคนิคให้แก่เวียดนามในวันที่ 3 กรกฎาคม ค.ศ. 1978 และอีกสองสัปดาห์ต่อมาจีนก็ปิดพรมแดนที่ติดต่อกับเวียดนาม² โดยเวียดนามได้เสนอให้มีความร่วมมือระหว่างกลุ่มประเทศอินโดจีนกับกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อช่วยเหลือกันทางเศรษฐกิจและวิชาการ ตลอดจนป้องกันเอกราชและอธิปไตยจากการคุกคามของจักรวรรดินิยมร่วมกัน แต่ประเทศไทยและกลุ่มประเทศอาเซียนไม่ได้ตอบสนองข้อเสนอดังกล่าวเพราะยังไม่ไว้วางใจเวียดนามที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียตมากขึ้นจากการทำสนธิสัญญาสันติภาพและความร่วมมือ (Treaty of Friendship and Co-operation) กับสหภาพโซเวียตในวันที่ 3 พฤศจิกายน ค.ศ. 1978 ซึ่งตามมาตรา 6 ของสนธิสัญญานี้ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ในกรณีที่ประเทศคู่สัญญาถูกโจมตีหรือถูกคุกคามว่าจะโจมตีจากประเทศใดๆก็ตาม ประเทศคู่สัญญาจะปรึกษาหารือกันเพื่อหามาตรการที่จะรักษาสันติภาพและความมั่นคงของประเทศคู่สัญญาเอาไว้ สนธิสัญญานี้ได้ทำให้สหภาพโซเวียตเริ่มต้นส่งอาวุธให้เวียดนามมากขึ้นนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ต่อมา พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้เดินทางไปเยือนลาวระหว่างวันที่ 4 ถึง 6 มกราคม ค.ศ. 1979 หลังจากทีเวียดนามได้ส่งทหารรุกกรานกัมพูชาในวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ. 1978 การ

¹ จุลชีพ ชินวรรณ, “นโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสงครามเย็น,” ใน ๕ ทศวรรษการต่างประเทศของไทย: จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ, ชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2536), หน้า 131.

² มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สาขาวิชารัฐศาสตร์, เอกสารการสอนชุดวิชาการเมืองระหว่างประเทศในเอเชีย หน่วยที่ 8-15, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2542), หน้า 651.

เดินทางไปเยือนลาวส่งผลให้ นาย ไกสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีลาว เดินทางมาเยือนประเทศไทยระหว่างวันที่ 1 ถึง 4 เมษายนปีเดียวกัน³ ซึ่งมีส่วนช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวดีขึ้นและนำไปสู่ความพยายามในการแก้ปัญหาเขตแดนระหว่างกัน รวมทั้งการยกเลิกการปิดชายแดนของประเทศไทยที่ติดต่อกับลาวจากนโยบายเดิมที่ไม่ต้องการให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มประเทศอินโดจีนได้โดยง่าย นโยบายใหม่ของประเทศไทยยึดถือการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ในประเทศแต่ไม่เป็นศัตรูกับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีนซึ่งมีระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ โดยประเทศทั้งสองได้ประกาศเจตนาร่วมกันที่จะพัฒนาแม่น้ำโขงให้เป็นแม่น้ำแห่งสันติภาพและมิตรภาพ ซึ่งประเทศไทยก็ได้ขยายระดับความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียตนามและกัมพูชาโดยได้มีการแลกเปลี่ยนเอกอัครราชทูตกับประเทศทั้งสองในปี ค.ศ. 1978⁴

เมื่อเวียตนามยึดครองกัมพูชาได้ในสำเร็จในวันที่ 7 มกราคม ค.ศ. 1979 ประเทศไทยได้พยายามใช้เครื่องมือทางการทูตดำเนินนโยบายต่างประเทศกดดันให้เวียตนามถอนทหารออกจากกัมพูชา และกดดันไม่ให้เวียตนามรุกรานประเทศไทย โดยได้ใช้เครื่องมือทางการทูตกับประเทศต่างๆ ทั้งในระดับอาเซียน ระดับสหประชาชาติ ตลอดจนใช้เครื่องมือทางการทูตกับประเทศมหาอำนาจที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย ได้แก่ สหรัฐฯ จีน และสหภาพโซเวียต เพื่อโค่นเคี้ยวทางการทูตเวียตนาม โดยในปลายปี ค.ศ. 1979 ประเทศไทยได้ขอให้สหประชาชาติส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาสังเกตสถานการณ์ตามแนวเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชา เพื่อหวังให้การปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่สหประชาชาติช่วยป้องปรามเวียตนามไม่ให้รุกรานกัมพูชา แต่การร้องขอดังกล่าวไม่ได้รับการสนับสนุนจากสหประชาชาติเพราะสหภาพโซเวียตซึ่งคอยให้ความช่วยเหลือเวียตนามได้ใช้สิทธิยับยั้ง และเมื่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (ระหว่าง ค.ศ. 1980 ถึง ค.ศ. 1988) ต่อจาก พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1980 เวียตนามก็ได้แสดงท่าทีที่เป็นภัยคุกคามความมั่นคงของประเทศไทยหลายครั้ง ได้แก่ การที่เวียตนามรุกรานเขตแดนไทยที่บ้าน โนนหมากมุ่น อำเภอตาพระยา จังหวัดปราจีนบุรี ในระหว่างวันที่ 23 ถึง 24 มิถุนายน ค.ศ. 1980 เพื่อกวาดล้างกองกำลังต่อต้านของฝ่ายเขมรแดง⁵ และการที่เวียตนามรุกรานเขตแดนไทยในบริเวณจังหวัดอื่นในปีต่อมา ได้แก่ การโจมตีชายแดนไทยด้วยปืนใหญ่ ปืนครก และจรวดอาร์พีจี เป็นจำนวนถึง 578 ครั้ง รวมทั้งการบุกรุกเขตแดนถึงไทย 9

³ จุลชีพ ชินวรรโณ, “นโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสงครามเย็น,” ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทย: จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ, ชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2536), หน้า 131.

⁴ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สาขาวิชารัฐศาสตร์, เอกสารการสอนชุดวิชาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศ หน่วยที่ 9-15, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2545), หน้า 760-761.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 132.

ครั้งในปี ค.ศ. 1985⁶ ดังนั้นการกดดันให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชาได้สำเร็จจึงถือเป็นความมั่นคงปลอดภัยที่สำคัญยิ่งของประเทศไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของประเทศไทยในขณะนั้นคือ พลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา ได้ฟื้นฟูบทบาทของกระทรวงการต่างประเทศให้เป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศ รวมทั้งการประสานนโยบายต่างประเทศกับหน่วยงานอื่นๆของประเทศไทยให้มีเอกภาพ ประเทศไทยได้ใช้ความพยายามทางการทูตโน้มน้าวประเทศสมาชิกอาเซียนให้มีความเห็นใจประเทศไทยในฐานะประเทศค่าน้ำหนักที่ต้องเผชิญกับภัยคุกคามจากเวียดนามโดยตรง โดยให้ร่วมกันดำเนินนโยบายต่างประเทศในนามของสมาคมอาเซียนในการคัดค้านรัฐบาลกัมพูชาที่จัดตั้งโดยเวียดนาม และให้รับรองรัฐบาลเขมรฝ่ายต่อต้านว่าเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมายของกัมพูชา เพื่อให้ผู้แทนของเขมรฝ่ายต่อต้านมีที่นั่งในสหประชาชาติ ซึ่งหมายถึงการทำให้ประชาคมระหว่างประเทศสนับสนุนประเทศไทยและคัดค้านการที่เวียดนามยึดครองกัมพูชาในที่สุด

การใช้เครื่องมือทางการทูตของประเทศไทยดำเนินนโยบายต่างประเทศผ่านสมาคมอาเซียนมีข้อได้เปรียบ 3 ประการคือ ประการแรก สามารถสร้างความเชื่อถือในประชาคมระหว่างประเทศได้ดีกว่าการดำเนินนโยบายต่างประเทศโดยประเทศไทยตามลำพัง เพราะถือเป็นมิตรร่วมกันของประชาคมในภูมิภาคที่ได้รับการพิจารณาอย่างเหมาะสมแล้ว ประการที่สอง การรวมตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาคมอาเซียนก่อให้เกิดพลังทางการเมืองในการป้องกันไม่ให้เวียดนามสามารถสร้างความแตกแยกในกลุ่มประเทศสมาชิกและสร้างระบอบการปกครองที่ชอบธรรมในกัมพูชา และประการที่สาม การรวมตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาคมอาเซียนก่อให้เกิดพลังต่อรองทางการเมืองและพลังจูงใจประชาคมระหว่างประเทศให้สนใจต่อปัญหาความมั่นคงในกัมพูชาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับความมั่นคงระหว่างประเทศมากขึ้น ด้วยความพยายามอย่างต่อเนื่องทำให้ประชาคมระหว่างประเทศสนับสนุนประเทศไทยมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากประเทศไทยได้พยายามเชื่อมโยงการที่สหภาพโซเวียตยึดครองอัฟกานิสถานในปี ค.ศ. 1979⁷ เข้ากับการที่เวียดนามยึดครองกัมพูชาว่าเป็นยุทธศาสตร์การแผ่ขยายอำนาจและอิทธิพลในทวีปเอเชีย ซึ่งจะขยายตัวไปทางตะวันออกกลางและกระทบกระเทือนต่อกลุ่มประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามในอนาคต การเชื่อมโยงดังกล่าวนี้ทำให้ประเทศไทยได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มประเทศอิสลามในเวทีสหประชาชาติซึ่งคัดค้านการที่สหภาพโซเวียตยึดครองอัฟกานิสถาน และทำให้ประเทศไทยได้รับการสนับสนุนจากประเทศในยุโรปตะวันตกมากขึ้นด้วย โดยสมาคมอาเซียนได้จัดการประชุม

⁶ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สาขาวิชารัฐศาสตร์, เอกสารการสอนชุดวิชาการเมืองระหว่างประเทศในเอเชีย หน่วยที่ 8-15, หน้า 658.

⁷ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สาขาวิชารัฐศาสตร์, เอกสารการสอนชุดวิชาการเมืองระหว่างประเทศในเอเชีย หน่วยที่ 1-7, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2542), หน้า 106.

นานาชาติว่าด้วยกัมพูชาที่นครนิวยอร์กในปี ค.ศ. 1981 โดยมีประเทศต่างๆ เข้าร่วมประชุมถึง 79 ประเทศ เพื่อแสวงหาแนวร่วมในระดับโลก⁸ ต่อมาก็ได้เสนอญัตติต่อสมาชิกทั่วไปของสหประชาชาติเรียกร้องให้เวียตนามถอนทหารออกจากกัมพูชา และให้มีการเลือกตั้งโดยเสรีในกัมพูชาตลอดจนให้มีการแก้ไขปัญหากัมพูชาทางการเมืองในภาพรวมให้ครบถ้วน (Comprehensive Political Settlement) ซึ่งญัตตินี้ได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกสหประชาชาติเพิ่มขึ้นจากเดิมเพียง 91 ประเทศในปี ค.ศ. 1979 เป็น 114 ประเทศในปี ค.ศ. 1985⁹

นอกจากนี้ประเทศไทยก็ได้ใช้เครื่องมือทางการทูตในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเป็นพันธมิตรกับจีนอย่างไม่เป็นทางการเพื่อต่อต้านเวียตนาม โดยใช้ประโยชน์จากสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียต รวมทั้งจากสถานการณ์ที่สหภาพโซเวียตให้การสนับสนุนเวียตนาม และจากสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างจีนกับเวียตนามโดยตรง หรืออาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยได้ยึดถือในหลักที่ว่า “ศัตรูของศัตรูคือมิตร” โดยประเทศไทยได้ให้ความร่วมมือกับจีนในการสนับสนุนด้านอาวุธยุทโธปกรณ์และด้านการส่งกำลังบำรุงให้แก่กองกำลังของเขมรแดงซึ่งเป็นเขมรกลุ่มหนึ่งที่ร่วมต่อต้านการรุกรานของเวียตนาม การเป็นพันธมิตรกับจีนอย่างไม่เป็นทางการทำให้ประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือทางทหารจากจีน ได้แก่ การได้รับปืนใหญ่ขนาด 130 มิลลิเมตร จำนวนหนึ่งในปี ค.ศ. 1985 การได้ซื้ออาวุธหลายชนิดในราคามิตรภาพ เช่น รถถัง รถสายพานลำเลียงพลหุ้มเกราะ และเรือรบ ในปี ค.ศ. 1987 เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้ใช้เครื่องมือทางการทูตในการดำเนินนโยบายต่างประเทศสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับสหรัฐฯ อีกครั้งหนึ่ง โดยพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ไปเยือนสหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 1984 ซึ่งเป็นการเยือนที่ทำให้สหรัฐฯ ให้ความมั่นใจต่อประเทศไทยว่า ความมั่นคงของประเทศไทยก็คือความมั่นคงของสหรัฐฯ และให้คำยืนยันต่อข้อผูกพันในสนธิสัญญาอะนิลาปี ค.ศ. 1954 และในแถลงการณ์ร่วมถนัด-รัสค์ ในปี ค.ศ. 1962 ส่งผลให้ประเทศไทยได้รับการช่วยเหลือด้านการเงินในการซื้ออาวุธที่ทันสมัยจากสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1984 เป็นต้นมา¹⁰ และมีการซ้อมรบร่วมกับสหรัฐฯ เป็นประจำทุกปี ซึ่งจะได้อีกกล่าวถึงต่อไปในหัวข้อเครื่องมือทางการทหาร ตั้งแต่กลางทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมาประเทศไทยได้ใช้เครื่องมือทางการทูตดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อประโยชน์ในการขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการใช้การทูตนำ

⁸ จุลชีพ ชินวรรโณ, “นโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสงครามเย็น,” ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทย: จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ, ชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2536), หน้า 133.

⁹ เรื่องเดียวกัน

¹⁰ สุรชาติ บำรุงสุข, “ไทย-สหรัฐฯ หลังสงครามเวียตนาม: สัมพันธภาพบนเส้นทางความมั่นคงร่วม,” ใน ระบบทหารไทย: บทศึกษากองทัพในบริบททางสังคม-การเมือง, สุรชาติ บำรุงสุข, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: อักษรสยามการพิมพ์, 2530), หน้า 96.

การค้า เพื่อหาตลาดขายสินค้าและชักชวนให้นักธุรกิจต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศไทยตลอดจน ประชาสัมพันธ์ให้ชาวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากขึ้น อันเป็นพื้นฐานให้เศรษฐกิจ ของประเทศไทยขยายตัวอย่างน่าอัศจรรย์ในระหว่างปี ค.ศ. 1988 ถึง ค.ศ. 1990¹¹ ซึ่งจะได้กล่าวถึง ต่อไปในหัวข้อเครื่องมือทางเศรษฐกิจ และส่งผลต่อเนื่องให้ประเทศไทยมีงบประมาณป้องกัน ประเทศมากขึ้น การดำเนินนโยบายต่างประเทศของประเทศไทยดังกล่าวนี้ทำให้ประเทศไทยได้รับ การยอมรับจากประชาคมระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก ส่งผลให้ประเทศไทยได้รับเกียรติให้เป็น สมาชิกประเภทหมุนเวียนของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ เมื่อ พลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (ระหว่าง ค.ศ. 1988 ถึง ค.ศ. 1991)¹² ต่อจาก พลเอก เปรม ติณ สูลานนท์ การใช้เครื่องมือทางการทูตของประเทศไทยในการดำเนินนโยบายต่างประเทศได้ เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยคณะที่ปรึกษาของ พลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งมีบทบาทในนโยบาย ต่างประเทศมากกว่ากระทรวงการต่างประเทศมีความเห็นว่า ประเทศไทยควรดำเนินนโยบาย ต่างประเทศต่อกลุ่มประเทศอินโดจีนให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ด้วยการเปลี่ยนสนามรบในอินโด จีนให้เป็นตลาดการค้า และไม่ควรรังเกียจรัฐบาลกัมพูชาซึ่งถูกจัดตั้งโดยเวียดนาม แต่ควรให้เขมร ทุกฝ่ายปรองดองกันและจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในกัมพูชาโดยปราศจากการแทรกแซงจาก ประเทศอื่นๆ ภายใต้การกำกับดูแลของสหประชาชาติ การเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของ ประเทศไทยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศตามที่ ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 2.2 ของบทที่ 2 เป็นอย่างยิ่ง เพราะอยู่ในช่วงปลายสงครามเย็นซึ่งสหภาพ โซเวียตเริ่มปฏิรูปเศรษฐกิจของตนเองตั้งแต่ปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา และสหภาพ โซเวียตก็ได้เริ่มยุติ การให้ความช่วยเหลือแก่เวียดนามซึ่งทำให้เวียดนามประสบวิกฤติเศรษฐกิจอย่างหนัก จนเวียดนาม ต้องเริ่มต้นนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจตั้งแต่ปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา และผ่อนปรนท่าทีต่อปัญหาใน กัมพูชามากขึ้น ในที่สุดเวียดนามก็ยอมถอนทหารออกจากกัมพูชาในปี ค.ศ. 1989¹³

กล่าวโดยสรุปแล้วการใช้เครื่องมือทางการทูตของประเทศไทยในช่วงระยะเวลานี้มี วัตถุประสงค์เพื่อให้เวียดนามถอนทหารทั้งหมดออกจากกัมพูชา และเพื่อป้องกันไม่ให้เวียดนามใช้ กำลังทหารรุกรานประเทศไทย ด้วยการดำเนินนโยบายต่างประเทศให้มีท่าทีเป็นอันหนึ่งอัน เดียวกันร่วมกับสมาคมอาเซียน ในการเรียกร้องให้องค์การระหว่างประเทศและมิตรประเทศ สนับสนุนท่าทีของประเทศไทยและสมาคมอาเซียน รวมทั้งเรียกร้องให้ประชาคมระหว่างประเทศ

¹¹ จุลชีพ ชินวรรโณ, "นโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสงครามเย็น," ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศ ของไทย: จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ, ชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณาธิการ, หน้า 137.

¹² มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สาขาวิชาศิลปศาสตร์, เอกสารการสอนชุดวิชาวิวัฒนาการการเมืองไทย หน่วยที่ 8-15, (กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์, 2542), หน้า 776.

¹³ Clark D. Neher, Southeast Asia in the new international era, (London: West view Press, 1999), pp. 185-186.

และองค์การระหว่างประเทศกดดันและประณามการที่เวียดนามรุกรานกัมพูชา และเรียกร้องให้มีการสนับสนุนทางการเมืองและการทูตต่อรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตยซึ่งเป็นฝ่ายต่อต้านเวียดนามในฐานะรัฐบาลที่ได้รับการรับรองจากสหประชาชาติ ตลอดจนเปิดช่องทางการเจรจาติดต่อกับเวียดนามไว้ ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนว่าการใช้เครื่องมือทางการทูตดำเนินนโยบายดังกล่าวในช่วงระยะเวลาี้สามารถดำเนินการได้ทันทีโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการพัฒนาเครื่องมือก่อน อีกทั้งยังสามารถสร้างความชะงักงันทางยุทธศาสตร์ (Strategic Stalemate) ให้แก่เวียดนามได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการที่เวียดนามต้องทุ่มเทกำลังปราบปรามกองกำลังเขมรที่ต่อต้านเวียดนามตามแนวเขตแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา พร้อมกับการที่เวียดนามต้องตรึงกำลังทหารของตนไว้ตามแนวชายแดนที่ติดต่อกับจีน ทำให้สามารถจำกัดภัยคุกคามจากเวียดนามไว้ไม่ให้มีโอกาสรุกรานประเทศไทยได้ในที่สุด ด้วยเหตุนี้เครื่องมือทางการทูตจึงเป็นเครื่องมือที่มีค่าใช้จ่ายต่ำและมีประสิทธิภาพมากที่สุดในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศไทยในช่วงระยะเวลาี้

4.2 เครื่องมือทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1977 ถึง ค.ศ. 1988 อยู่ในระหว่างการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (ค.ศ. 1977 ถึง ค.ศ. 1981) ฉบับที่ 5 (ค.ศ. 1982 ถึง ค.ศ. 1986) และฉบับที่ 6 (ค.ศ. 1987 ถึง ค.ศ. 1991) ซึ่งเป็นการพัฒนาที่มีทิศทางชัดเจนแน่นอน และมีความต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (ค.ศ. 1961 ถึง ค.ศ. 1966) ที่ได้เริ่มต้นไว้ในสมัยรัฐบาล จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 3.2.2 โดยในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1977 ถึง ค.ศ. 1988 นั้นเป็นช่วงที่เศรษฐกิจโลกมีความผันผวนจากวิกฤติการณ์น้ำมันครั้งที่ 2 และจากสถานการณ์ด้านการเงินระหว่างประเทศ ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจมีอุปสรรคอยู่บ้าง อย่างไรก็ตามเศรษฐกิจของประเทศไทยก็ได้เติบโตอย่างต่อเนื่อง และได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วนับตั้งแต่ ค.ศ. 1987 เป็นต้นมา¹⁴ จนสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศได้บ้าง ตามที่จะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

การพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 ซึ่งอยู่ในสมัยรัฐบาล พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ (ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีระหว่าง ค.ศ. 1977 ถึง ค.ศ. 1980) และต้นสมัยรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ (ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีระหว่าง ค.ศ. 1980 ถึง ค.ศ. 1988) นั้น มุ่งแก้ไขปัญหาเร่งด่วนในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและการรักษาเสถียรภาพทาง

¹⁴ ชูศักดิ์ จรูญสวัสดิ์, ระบบเศรษฐกิจและพัฒนากิจการเศรษฐกิจไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), หน้า 135.

เศรษฐกิจให้มั่นคงในช่วง 2 ปีแรกของการพัฒนา เนื่องจากได้รับผลกระทบต่อเนื่องมาจากสถานการณ์การเมืองภายในประเทศก่อนหน้านั้นที่ไร้เสถียรภาพตั้งแต่ปลายปี ค.ศ. 1972 เป็นต้นมา จากการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองและเศรษฐกิจหลายครั้ง จนมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและรัฐบาลหลายครั้ง ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจไม่ต่อเนื่องเท่าที่ควร อีกทั้งในปลายปี ค.ศ. 1973 ก็ได้เกิดวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 1 ซึ่งทำให้การผลิตสินค้าและบริการมีต้นทุนสูงขึ้นมา เป็นเหตุให้ราคาสินค้าสูงขึ้นตาม และเกิดเงินเฟ้อในปี ค.ศ. 1973 และ ค.ศ. 1974 สูงถึงร้อยละ 15.5 และร้อยละ 24.3 ตามลำดับ¹⁵ นอกจากการแก้ไขปัญหาระงับความตึงเครียดแล้วยังมุ่งแก้ไขปัญหาระงับพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนมุ่งสร้างความเป็นธรรมทางสังคมภายใต้พื้นฐานความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ โดยเน้นการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจ และมุ่งเสริมสร้างสวัสดิภาพทางสังคมแก่ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ มากกว่าเน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นหลักแต่เพียงอย่างเดียว

อย่างไรก็ตามการพัฒนาเศรษฐกิจก็ได้รับผลกระทบจากความผันผวนของเศรษฐกิจโลกอีกครั้ง จากการเกิดวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 2 ใน ค.ศ. 1979 อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในอิหร่านตั้งแต่ปลายปี ค.ศ. 1978 ทำให้อิหร่านต้องหยุดการจำหน่ายน้ำมันสู่ตลาดโลก ต่อมาสงครามระหว่างอิรักและอิหร่านในปี ค.ศ. 1980 ก็ได้ซ้ำเติมสถานการณ์น้ำมันเพิ่มขึ้นอีก เนื่องจากในขณะนั้นอิหร่านเป็นประเทศผู้ผลิตน้ำมันรายใหญ่อันดับสองในกลุ่มประเทศโอเปค และเป็นแหล่งผลิตรายใหญ่ที่ประเทศไทยสั่งซื้อน้ำมันดิบด้วย สงครามระหว่างอิรักและอิหร่านส่งผลให้กำลังการผลิตน้ำมันในตลาดโลกมีปริมาณลดลงอย่างรวดเร็ว ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกจึงได้ปรับตัวสูงขึ้นอย่างมาก ทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าและบริการของประเทศไทยสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจนนำไปสู่ภาวะขาดดุลการค้าที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เงินทุนสำรองระหว่างประเทศของประเทศไทยลดลงอย่างรวดเร็วโดยมีเหลือพอที่จะนำเข้าสินค้าได้เพียง 3 เดือนเท่านั้น¹⁶ นอกจากนี้ยังเกิดเงินเฟ้อในอัตราที่สูงมากกล่าวคือเงินเฟ้อร้อยละ 9.9 ร้อยละ 19.7 และร้อยละ 12.8 ในปี ค.ศ. 1979 ค.ศ. 1980 และ ค.ศ. 1981 ตามลำดับ¹⁷ แต่ประเทศไทยก็ได้ดำเนินนโยบายการเงินและนโยบายการคลังอย่างเข้มงวดเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการดำเนินนโยบายการเงินได้ใช้มาตรการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยให้สูงขึ้นถึง 2 ครั้งในปี ค.ศ. 1980 และปี ค.ศ. 1981 เพื่อระดมเงินออมและชะลอการใช้จ่าย อีกทั้งยังได้ใช้มาตรการลดค่าเงินบาทอีก 2 ครั้งในปี ค.ศ. 1981 ส่วนนโยบายการคลังได้ใช้มาตรการลดการใช้จ่ายโดยการตัดทอนงบประมาณ การเพิ่มภาษีสรรพสามิต สินค้าฟุ่มเฟือย การยกเว้นภาษีเงินกู้จากต่างประเทศเพื่อดึงเงินทุนเข้าประเทศ รวมทั้งการปรับปรุงภาษี

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 241.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 130-133.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 242.

สินค้าขาออกเพื่อกระตุ้นการส่งออกในปี ค.ศ. 1981 ซึ่งต่อเนื่องไปจนถึงปี ค.ศ. 1982 อันเป็นปีเริ่มต้นของแผนฯฉบับที่ 5 เมื่อพิจารณาผลที่ได้จากการพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนฯฉบับที่ 4 ในภาพรวมแล้ว พบว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีอัตราเฉลี่ยร้อยละ 7.5 ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ร้อยละ 7.0¹⁸ อยู่เล็กน้อย ตัวเลขดังกล่าวนี้ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดีเมื่อเทียบกับประเทศด้อยพัฒนาในขณะนั้น แต่ประเทศไทยก็ประสบปัญหาขาดดุลสูงกว่าเป้าหมายมากจากการกู้ยืมเงินต่างประเทศเพื่อลงทุนในโครงการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และประสบปัญหาช่องว่างของการกระจายรายได้ระหว่างภูมิภาคต่างๆมากขึ้น อย่างไรก็ตามการที่เศรษฐกิจของประเทศไทยมีการเจริญเติบโตมากขึ้นดังกล่าว ส่งผลให้การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านมีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีนซึ่งมีพรมแดนติดต่อกับประเทศไทยและอยู่ภายใต้การปกครองของฝ่ายคอมมิวนิสต์ทั้งหมดตั้งแต่ ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา¹⁹ ทำให้ประเทศไทยสามารถใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศได้บ้าง โดยอาศัยภูมิรัฐศาสตร์จากการมีพรมแดนบางส่วนติดต่อกัน ได้แก่ การมีพรมแดนติดต่อกับลาวมากกว่า 1,600 กิโลเมตร²⁰ ซึ่งประเทศไทยได้ยกเลิกการปิดพรมแดนกับลาวในปี ค.ศ. 1979 เพื่อให้สามารถค้าขายระหว่างกันได้อีกหลังจากการปิดพรมแดนตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา อันเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายต่างประเทศที่แสดงให้เห็นถึงความจริงใจของประเทศไทยที่จะฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างกันและอยู่ร่วมกันโดยสันติกับลาว แต่เมื่อลาวใช้มาตรการทางทหารก่อกวนประเทศไทยในเวลาต่อมาจากความขัดแย้งบริเวณชายแดน ประเทศไทยก็ใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจตอบโต้ด้วยการปิดพรมแดนและห้ามส่งสินค้าที่ถือว่าเป็นยุทธปัจจัยจำนวน 273 รายการไปขายในลาว²¹ ทำให้ลาวได้รับความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจมาก เพราะลาวยังคงต้องพึ่งพาการค้าขายกับประเทศโลกเสรี โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่อยู่ใกล้ชิดที่สุดต่อไป

ในส่วนของกัมพูชานั้นประเทศไทยก็มีพรมแดนติดต่อกับกัมพูชาถึงประมาณ 800 กิโลเมตร²² เมื่อกัมพูชาถูกเวียตนามเข้ายึดครองในปลายปี ค.ศ. 1978 นั้น ประเทศไทยไม่ได้รับรองรัฐบาลกัมพูชาที่ถูกจัดตั้งโดยเวียตนาม แต่กลับให้การรับรองรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยของเขมรสามฝ่ายซึ่งตั้งฐานที่มั่นอยู่บริเวณเขตแดนที่ติดกับประเทศไทยว่าเป็นรัฐบาลที่มีความชอบธรรมและ

¹⁸ ธนาคารทหารไทย, สามทศวรรษแห่งการพัฒนาประเทศ, (กรุงเทพมหานคร: โมเดิร์น เพรส, 2536), หน้า 118.

¹⁹ จุลชีพ ชินวรรณ, "นโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสงครามเย็น," ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทย: จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ, ชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณาธิการ, หน้า 128.

²⁰ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สาขาวิชารัฐศาสตร์, เอกสารการสอนชุดวิชาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศ หน่วยที่ 9-15, หน้า 744.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 746.

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 747.

ถูกต้องตามกฎหมายเพียงรัฐบาลเดียวของกัมพูชา เพื่อเรียกร้องให้นานาชาติกดดันเวียดนามให้ถอนทหารออกจากกัมพูชา อันจะทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคงปลอดภัยจากการไม่ต้องถูกรุกรานจากกองกำลังของเวียดนามในกัมพูชา ซึ่งประเทศไทยก็ได้ใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศกับกัมพูชาด้วยการค้าขายกับรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย ทำให้รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยได้รับเครื่องอุปโภคและบริโภครวมทั้งยุทธปัจจัยอย่างพอเพียงที่จะยืนหยัดต่อสู้กับรัฐบาลกัมพูชาที่ถูกจัดตั้งโดยเวียดนามได้ สำหรับเวียดนามนั้นแม้จะไม่มีเขตแดนติดต่อกับประเทศไทย แต่ประเทศไทยก็ได้ใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศกับเวียดนาม โดยยังคงติดต่อกับค้าขายกับเวียดนามอยู่ต่อไปแม้ว่าเวียดนามได้จะถูกผนวกเข้ากับเวียดนามเหนือภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 ก็ตาม เพราะประเทศไทยต้องการแสดงความจริงใจให้เห็นว่าสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมิตรกับเวียดนามได้แม้จะมีอุดมการณ์ทางการเมืองแตกต่างกัน โดยในปี ค.ศ. 1978 หลังจากที่นาย ฟาม วัน คง นายกรัฐมนตรีของเวียดนามได้เดินทางมาเยือนไทยอย่างเป็นทางการครั้งแรก ประเทศไทยก็ได้ตอบสนองด้วยการให้สินเชื่อระยะยาวแก่เวียดนามเป็นจำนวน 100 ล้านบาทสำหรับซื้อสินค้าของไทย อย่างไรก็ตามการใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจในการดำเนินนโยบายต่างประเทศกับเวียดนามก็ไม่ประสบความสำเร็จเพราะหลังจากที่เวียดนามได้ยึดครองกัมพูชาแล้ว กองกำลังเวียดนามก็รุกล้ำพรมแดนเข้ามาปะทะกับทหารไทยที่บ้าน โนนหมากมุ่น อำเภอตาพระยา จังหวัดปราจีนบุรีในวันที่ 23 ถึง 24 มิถุนายน ค.ศ. 1980 ทำให้ทหารไทยเสียชีวิตหลายสิบคน²³ โดยเวียดนามอ้างว่าติดพันการสู้รบกับกองกำลังเขมรแดงที่หนีเข้ามาในประเทศไทย

การพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ซึ่งอยู่ในสมัยรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นั้น ได้ปรับแนวทางการพัฒนาประเทศใหม่ให้มีทั้งแผนรับและแผนรุก โดยแผนรับมีจุดมุ่งเน้นในการแก้ปัญหาความยากจนในชนบทที่ล้าหลังเพื่อกระจายรายได้ในภูมิภาคให้เท่าเทียมกันมากขึ้น ลดการขาดดุลการค้า และเพิ่มผลผลิตทั้งภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม ส่วนแผนรุกมีจุดมุ่งเน้นในการฟื้นฟูฐานะเศรษฐกิจและการเงินของประเทศให้มั่นคง ปรับโครงสร้างและเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ประสานการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศให้สอดคล้องกันและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ตลอดจนปฏิรูประบบบริหารงานของรัฐ และกระจายสินทรัพย์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยการพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนฉบับที่ 5 นี้เป็นการพัฒนาซึ่งยึดพื้นที่เป็นหลักในการวางแผน กำหนดแผนงานและโครงการ เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม แต่การพัฒนาเศรษฐกิจก็ได้รับผลกระทบจากความผันผวนของเศรษฐกิจโลก เนื่องจากการที่เศรษฐกิจของสหรัฐตกต่ำเป็นระยะเวลานานต่อเนื่องกัน อันเป็นเหตุให้สหรัฐประสบปัญหาการว่างงานในประเทศมากขึ้น รวมทั้งประสบปัญหาการขาดดุลการค้ามากขึ้น ทำให้สหรัฐฯ ใช้มาตรการกีดกันการค้าที่เข้มงวดขึ้น ส่งผลกระทบต่อประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆที่ส่งสินค้าไปยัง

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 132.

สหรัฐฯ สถานการณ์เศรษฐกิจของโลกดังกล่าวข้างต้นได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ค่าเงินบาทผูกอยู่กับค่าเงินเหรียญสหรัฐฯซึ่งมีค่าสูงเกินความจริงทำให้เงินบาทมีค่าสูงตาม ส่งผลให้เกิดการเก็งกำไรค่าเงินบาท การไหลออกของเงินทุน และการนำสินค้าเข้ามาเพิ่มขึ้น ในขณะที่ส่งสินค้าออกได้น้อยลงเพราะราคาสินค้ามีค่าสูงขึ้นตามเงินบาท เมื่อประกอบกับการเผชิญการแข่งขันทางการค้าและการกีดกันทางการค้ามากขึ้น รวมทั้งการกู้เงินต่างประเทศเพื่อซื้ออาวุธป้องกันประเทศ และเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ดำเนินงานโดยรัฐวิสาหกิจ จึงนำไปสู่ปัญหาขาดดุลการค้าอย่างรุนแรงในที่สุด โดยขาดดุลการค้าเป็นประวัติการณ์ถึง 89.24 พันล้านบาทในปลายปี ค.ศ. 1983²⁴

อย่างไรก็ตามประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายการเงินและนโยบายการคลังอย่างเข้มงวดเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ได้แก่ การลดค่าเงินบาทลงร้อยละ 14.8 และร้อยละ 1.9 ตามลำดับในปลายปี ค.ศ. 1984 การปรับปรุงการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทจากการอิงกับค่าเงินเหรียญสหรัฐฯเป็นการอิงกับค่าเงินสกุลคู่ค้าสำคัญหลายสกุลหรือที่เรียกว่า “ระบบตะกร้าเงิน” (Basket of Currencies)²⁵ การเพิ่มอัตราดอกเบี้ย การควบคุมการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ การกำหนดเพดานเงินกู้ยืมจากต่างประเทศ การเพิ่มอัตราภาษีต่างๆ และการตัดทอนรายจ่ายในบางปีงบประมาณ เป็นต้น ทำให้ประเทศไทยสามารถฝ่าฟันวิกฤติเศรษฐกิจมาได้ เมื่อพิจารณาผลที่ได้จากการพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนฯฉบับที่ 5 ในภาพรวมแล้ว พบว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยเมื่อสิ้นสุดการพัฒนาตามแผนฯฉบับที่ 5 มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 5.4 ต่อปี ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ร้อยละ 6.6 ต่อปี²⁶ เนื่องจากการผลิตในสาขาเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมซึ่งเป็นสาขาการผลิตที่สำคัญที่สุดมีอัตราการขยายตัวต่ำกว่าเป้าหมาย การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่ำกว่าเป้าหมายนี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานตามมา โดยประเทศไทยมีคนว่างงานเพิ่มขึ้นจากเดิมประมาณ 0.2 ล้านคนหรือร้อยละ 0.9 ของแรงงานในปี ค.ศ. 1981 เป็นประมาณ 1 ล้านคนหรือร้อยละ 3.5 ของแรงงานในปี ค.ศ. 1986²⁷ ส่งผลให้ไม่สามารถระดมเงินออมได้ตามเป้าหมาย จึงต้องกู้ยืมเงินจากต่างประเทศมาใช้ในการลงทุนมากขึ้น แต่อัตราเงินเฟ้อได้ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 2.9 ซึ่งเป็นตัวเลขที่ต่ำกว่าเป้าหมายมาก เมื่อสิ้นสุดการพัฒนาตามแผนฯ ฉบับที่ 5 แล้วเศรษฐกิจของประเทศไทยก็อยู่ในสถานะที่ดีขึ้นมาก กล่าวคือฐานเศรษฐกิจและรายได้ประชาชาติได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากเดิมก่อนใช้แผนฯ ฉบับที่ 1 ถึง 18 เท่า โดยมีมูลค่าการส่งสินค้าออกเพิ่มขึ้นจากเดิมก่อนใช้แผนฯ ฉบับที่ 1

²⁴ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สาขาวิชาศิลปศาสตร์, เอกสารการสอนชุดวิชาเศรษฐกิจไทย หน่วยที่ 1-7, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2542), หน้า 373.

²⁵ ธนาคารทหารไทย, สามทศวรรษแห่งการพัฒนาประเทศ, หน้า 138.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 147.

²⁷ เรื่องเดียวกัน

มากกว่า 20 เท่า และการกระจายรายได้ก็มีความทั่วถึงมากขึ้น นั่นคือประชาชนในพื้นที่ชนบทได้รับการพัฒนามากขึ้น อย่างไรก็ตามเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศไทยดังกล่าวยังไม่มีความเข้มแข็งเพียงพอต่อการนำไปใช้ดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรือเพื่อกดดันประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน โดยเฉพาะเวียดนามให้ยุติการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นภัยคุกคามต่อประเทศไทยได้ การช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยที่ต่อต้านเวียดนามกลับทำให้ประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนไม่พอใจประเทศไทยมากขึ้น ซึ่งพิจารณาได้จากการที่ลาวได้ข่มขู่โจมตีคนงานก่อสร้างถนนใกล้หมู่บ้าน 3 แห่งคือ บ้านกลาง บ้านใหม่ และบ้านสว่างในจังหวัดอุตรดิตถ์ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1984 โดยอ้างว่าหมู่บ้านดังกล่าวอยู่ในดินแดนของลาว²⁸ และจากการที่เวียดนามได้ส่งทหารประมาณ 1,000 คนรุกกล้าเข้ามาในเขตแดนไทยในจังหวัดตราดเพื่อติดตามกองกำลังเขมรแดงที่หนีเข้ามาในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1985²⁹ การที่เศรษฐกิจของประเทศไทยยังไม่มีความเข้มแข็งเพียงพอต่อการนำไปใช้ดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรือเพื่อกดดันประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนให้ยุติการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นภัยคุกคามต่อประเทศไทย ทำให้ประเทศไทยต้องใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือประกอบกับเครื่องมือทางการทูตที่เรียกว่า “การทูตนำการค้า” ในการหาตลาดขายสินค้าและชักชวนให้นักธุรกิจต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศไทยตลอดจนประชาสัมพันธ์ให้ชาวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากขึ้น เพื่อให้เกิดบรรยากาศของการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่าบรรยากาศของการสร้างความขัดแย้ง ซึ่งส่งผลให้ประเทศไทยสามารถสร้างพันธมิตรที่มีกำลังอำนาจทางเศรษฐกิจในการกดดันเวียดนามให้ถอนทหารออกจากกัมพูชาได้ และสามารถจูงใจเวียดนามให้หันมาพัฒนาเศรษฐกิจของตนแทนการแผ่ขยายอำนาจทางการทหารในเวลาต่อมาได้

การพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 ซึ่งอยู่ในปลายสมัยรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และในสมัยรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีระหว่าง ค.ศ. 1988 ถึง ค.ศ. 1991) นั้น มุ่งแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 อันได้แก่ ปัญหาความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเงิน ปัญหาการขาดแคลนเงินออม ปัญหาโครงสร้างการผลิตอ่อนแอ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปัญหาความไม่สมดุลในตลาดแรงงาน ซึ่งปัญหา

²⁸ จุลชีพ ชินวรรณ, “นโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสงครามเย็น,” ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทย: จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ, ชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณาธิการ, หน้า 134.

²⁹ ม.ร.ว. ตูมพันธุ์ บริพัตร, “ปัญหาของระบบการป้องกันประเทศของไทย,” ใน ระบบทหารไทย: บทศึกษากองทัพในบริบททางสังคม-การเมือง, สุรชาติ บำรุงสุข, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: อักษรสยามการพิมพ์, 2530), หน้า 77.

ดังกล่าวได้สร้างความไร้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจมหภาคอย่างรุนแรง ดังนั้นการจัดทำแผนฉบับนี้ จึงมีสาระที่สำคัญกล่าวคือ การรักษาระดับการเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่อให้สามารถรองรับกำลังแรงงานและก่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เท่าเทียมกันมากขึ้นรวมทั้งการสร้างเสถียรภาพของเศรษฐกิจการเงินทั้งภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนรวมทั้งการเสริมสร้างวัฒนธรรมและค่านิยมที่ดี ในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ได้กำหนดแนวทางไว้ 3 แนวทางคือ แนวทางแรก การเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาประเทศทั้งในด้านทรัพยากรมนุษย์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนปรับปรุงระบบการบริหารจัดการ โดยยึดหลักการทำงานอย่างเป็นระบบครบวงจรและคำนึงถึงความเหมาะสมกับขีดความสามารถทางการเงินและการคลัง รวมทั้งเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในการพัฒนาประเทศให้มากขึ้น แนวทางที่สอง การปรับปรุงระบบการผลิต การตลาด และการยกระดับคุณภาพปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจเพื่อให้ต้นทุนของสินค้าลดลง กระจายชนิดสินค้าให้มากขึ้น ควบคู่ไปกับการขยายตลาด ซึ่งจะทำให้สินค้าไทยสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ดียิ่งขึ้น แนวทางที่สาม การกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบท โดยให้ยึดกลุ่มผู้มีรายได้น้อยทั้งในภูมิภาคและชนบทเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก เพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ในประเทศให้ดีขึ้น

แต่เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนฯฉบับที่ 6 เกิดขึ้นในภาวะเศรษฐกิจโลกที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้ต้องมีการปรับปรุงแผนฯฉบับที่ 6 ใหม่หลังจากดำเนินการตามแผนฯผ่านไปได้ครึ่งทาง เพื่อให้พัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศให้สูงขึ้น เมื่อพิจารณาผลที่ได้จากการพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนฯฉบับที่ 6 ในช่วง 2 ปีแรกแล้ว พบว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีอัตราสูงขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องกล่าวคือร้อยละ 9.52 และร้อยละ 13.29 ต่อปีในปี ค.ศ. 1987 และปี ค.ศ. 1988 ตามลำดับ อันเป็นผลจากการขยายตัวของอุตสาหกรรม การส่งออก การลงทุนภาคเอกชน และการไหลเข้าของเงินทุนต่างประเทศ โดยมีอัตราเงินเฟ้อเพียงร้อยละ 2.5 และ 3.8 ในปี ค.ศ. 1987 และปี ค.ศ. 1988 เท่านั้น³⁰ ซึ่งส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศไทยเข้มแข็งขึ้นมากจนทำให้ประเทศไทยสามารถใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่สำคัญกับกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนตั้งแต่ปี ค.ศ. 1988 เป็นต้นมา นั่นคือการเปลี่ยนแปลงอินโดจีนจากสนามรบเป็นตลาดการค้า ตามคำประกาศของ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ทันทีที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในปี ค.ศ. 1988 เมื่อประกอบกับสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ยุติการเผชิญหน้าระหว่างสองขั้วอำนาจ มีการปฏิรูปเศรษฐกิจและการเมืองในประเทศคอมมิวนิสต์หลายประเทศ ตลอดจนการยุติการให้ความช่วยเหลือของสหภาพโซเวียตต่อประเทศคอมมิวนิสต์ที่เป็นบริวารทั้งหลาย ซึ่งรวมถึง

³⁰ ธนาคารทหารไทย, สามทศวรรษแห่งการพัฒนาประเทศ, หน้า 161-178.

ประเทศเวียดนามด้วย ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยจึงเป็นตัวอย่างที่ดีที่สามารถจูงใจให้กลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนลดความหวาดระแวงรวมทั้งความขัดแย้ง และหันมาให้ความร่วมมือค้าขายกับประเทศไทยเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถจูงใจให้เวียดนามยุติการแทรกแซงทางทหารในกัมพูชาเพื่อหุ้มเททรพยากรให้กับการปฏิรูปเศรษฐกิจของตนแทน และลดท่าทีที่เป็นภัยคุกคามต่อประเทศไทยลง

4.3 เครื่องมือทางการทหาร

เครื่องมือทางการทหารของประเทศไทยในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1977 ถึง ค.ศ. 1988 อยู่ในช่วงของการพัฒนาบนพื้นฐานแห่งการพึ่งพาตนเอง ซึ่งต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1973 อันเป็นปีที่สหรัฐฯ ได้ยุติการสู้รบในเวียดนาม โดยได้ลงนามความตกลงสันติภาพที่กรุงปารีสในวันที่ 27 มกราคม ค.ศ. 1973 และได้ถอนทหารออกจากเวียดนามจนหมดในเดือนมีนาคมปีเดียวกันนั้น แต่สหรัฐฯก็ยังคงให้ความช่วยเหลือประเทศไทยในการต่อต้านภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ในรูปของเงินให้เปล่าเพื่อซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากสหรัฐฯอยู่ต่อไป อย่างไรก็ตามในเวลาต่อมาเมื่อสหรัฐฯถูกฝ่ายการเมืองในประเทศไทยกดดันให้ถอนทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ประจำการอยู่ในประเทศไทยออกไปจนหมดในปี ค.ศ. 1976 สหรัฐฯก็ได้ยกเลิกความช่วยเหลือทางทหารในรูปของเงินให้เปล่าดังกล่าว และเปลี่ยนเป็นการให้ความช่วยเหลือในรูปของเงินกู้ภายใต้โครงการขายอาวุธให้แก่รัฐบาลต่างประเทศ (Foreign Military Sales; FMS) แทน ส่งผลให้ประเทศไทยไม่สามารถพึ่งพาการป้องกันประเทศจากกำลังทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์ของสหรัฐฯที่เคยประจำการอยู่ในประเทศไทยได้โดยตรงเหมือนในอดีต โดยต้องเผชิญกับภัยคุกคามตามลำพังจากกลุ่มประเทศอินโดจีนซึ่งได้ถูกฝ่ายคอมมิวนิสต์ยึดอำนาจไว้ได้ทั้งหมดตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา และจำเป็นต้องพัฒนาเครื่องมือทางการทหารด้วยงบประมาณของตนเองนับตั้งแต่บัดนั้นเพื่อให้มีขีดความสามารถเพียงพอที่จะต่อต้านภัยคุกคามจากกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนได้ ดังนั้นกระทรวงกลาโหมจึงได้กำหนดนโยบายป้องกันประเทศไว้ในปี ค.ศ. 1977 ในช่วงเวลาที่ นาย ธาณินทร์ กรีวิเชียร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (ระหว่าง ค.ศ. 1976 ถึง ค.ศ. 1977) ให้กองทัพมีขีดความสามารถ 6 ประการคือ การป้องกันภัยคุกคามทางทหารจากภายนอก การขจัดภัยคุกคามที่เกิดขึ้นภายใน การร่วมมือกับมิตรประเทศเพื่อรักษาความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การปกป้องและรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและให้ความช่วยเหลือประชาชนในการเพิ่มพูนความมั่นคงแห่งชาติ เครื่องมือทางการทหารของประเทศไทยในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1977 ถึง ค.ศ. 1988 จึงได้รับการพัฒนาตามแนวนโยบายดังกล่าว โดยเมื่อถึงปี ค.ศ. 1978 ซึ่งอยู่ในสมัยที่ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (ระหว่าง ค.ศ. 1977 ถึง ค.ศ. 1980) นั้น กำลังทหารของประเทศไทยประกอบด้วยกำลังพลทั้งหมด 141,000 คน

และมีการจัดหน่วยกำลังรบดังต่อไปนี้คือ³¹ กองพลทหารม้า 1 กองพล กองพลทหารราบ 6 กองพล (ซึ่งมีกองพันรถถังรวมอยู่ด้วย 4 กองพัน) กรมรบอิสระ 3 กรม กองพันรบพิเศษและส่งทางอากาศ 4 กองพัน กองพันยิงจรวดต่อสู้อากาศยาน 1 กองพัน ตลอดจนกองร้อยบิน 5 กองร้อย

สำหรับกำลังทางเรื่อนั้นจะได้แยกกล่าวโดยละเอียดต่อไปในหัวข้อกำลังอำนาจทางทะเล ส่วนกำลังทางอากาศนั้นประกอบด้วยกำลังพลทั้งหมด 43,000 คน และเครื่องบินรบ 149 เครื่อง ซึ่งมีการจัดหน่วยบินหลักดังต่อไปนี้คือ

ฝูงบินขับไล่โจมตี 1 ฝูง ประกอบด้วย

เครื่องบินเอฟ-5 เอ 12 เครื่อง

เครื่องบินเอฟ-5 บี 2 เครื่อง

เครื่องบินอาร์เอฟ-5 เอ 4 เครื่อง

ฝูงบินต่อต้านการก่อการร้าย 7 ฝูง ประกอบด้วย

เครื่องบินที-28 ดี 45 เครื่อง

เครื่องบินโอวี-10 ซี 32 เครื่อง

เครื่องบินเอ-37 บี 16 เครื่อง

เครื่องบินเอยู-23 เอ พีซเมคเกอร์ 31 เครื่อง

จากภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยที่มีเขตแดนทางบกติดต่อกับกลุ่มประเทศอินโดจีนเป็นแนวยาวทางทิศตะวันออก ซึ่งทำให้ประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศด้วยการสร้างอิทธิพลเหนือดินแดนลาวและกัมพูชามาเป็นเวลายาวนานในประวัติศาสตร์ เพื่อให้ลาวและกัมพูชาทำหน้าที่เป็นรัฐกันชนให้ประเทศไทยปลอดภัยจากอิทธิพลหรือการคุกคามจากเวียดนามนั้น เมื่อกลุ่มประเทศอินโดจีนได้ถูกฝ่ายคอมมิวนิสต์ยึดอำนาจไว้ได้ทั้งหมดตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา ก็ได้ส่งผลให้ประเทศไทยไม่สามารถมีอิทธิพลเหนือลาวและกัมพูชาอีกต่อไปเพราะมีอุดมการณ์ทางการเมืองแตกต่างกัน และยังทำให้เวียดนามมีอิทธิพลเหนือลาวและกัมพูชามากขึ้นเพราะมีอุดมการณ์ทางการเมืองเหมือนกัน ซึ่งหมายความว่าประเทศไทยไม่มีรัฐกันชนกับเวียดนามและกลายเป็นประเทศด่านหน้าที่ต้องเผชิญกับภัยคุกคามจากฝ่ายคอมมิวนิสต์โดยตรง ดังนั้นกำลังทางบกและกำลังทางอากาศจึงเป็นเครื่องมือทางการทหารที่มีความเหมาะสมมากที่สุดในการต่อต้านภัยคุกคามจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ตามแนวเขตแดนทางบก ซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกับฝ่ายคอมมิวนิสต์มากกว่าแนวเขตแดนทางทะเล เพราะกำลังทางอากาศสามารถสนับสนุนกำลังทางบกได้โดยตรง ได้แก่ การลำเลียงยุทโธปกรณ์ การลาดตระเวนตรวจการณ์เพื่อหาข่าวความเคลื่อนไหวของฝ่ายคอมมิวนิสต์ตามแนวชายแดน การโจมตีเป้าหมายที่สำคัญทางทหาร ตลอดจนการขัดขวางและสกัดกั้นการโจมตี

³¹ John Pike. Military: Royal Thai Army[Online]. (n.d.). 2005. Available from: <http://www.globalsecurity.org/military/world/thailand/army-intro.htm>[2007, March 1]

ประเทศไทยจากการใช้กำลังทางอากาศและกำลังทางบกของฝ่ายคอมมิวนิสต์ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ การพิจารณาเครื่องมือทางการทหารจึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์กำลังทางบกและกำลังทางอากาศไปพร้อมกัน และแยกการวิเคราะห์กำลังทางเรือไว้ต่างหากในหัวข้อกำลังอำนาจทางทะเล เพราะกำลังอำนาจทางทะเลเป็นเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับทั้ง กำลังทางเรือ การทูต เศรษฐกิจ และสังคมจิตวิทยา ซึ่งอาศัยทะเลในการดำเนินการดังกล่าว อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่สนับสนุนกำลังทางบกโดยอ้อม และไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่ทางบกที่อยู่ห่างไกลจากทะเลได้โดยตรง ดังนั้นการใช้กำลังอำนาจทางทะเลในการปฏิบัติการทางทหารเพื่อสนับสนุนกำลังทางบกได้แก่ การคุ้มกันกระบวนเรือลำเลียงสินค้าและยุทธปัจจัยเข้าสู่ประเทศเพื่อดำรงขีดความสามารถในการรบทางบก การระดมยิงฝั่ง การขกพลขึ้นบกเพื่อสนับสนุนกำลังทางบกในการ โอบล้อมหรือการ โจมตีปีกฝ่ายตรงข้าม ตลอดจนการปิดล้อมเส้นทางเดินเรือเข้าและออกของฝ่ายตรงข้ามเพื่อไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามสามารถลำเลียงสินค้าและยุทธปัจจัยเข้าและออกประเทศของตน ซึ่งจะส่งผลให้ทำลายขีดความสามารถในการรบทางบกของฝ่ายตรงข้ามในที่สุดนั้น จะได้กล่าวถึงต่อไปในหัวข้อกำลังอำนาจทางทะเล

จากกำลังทางบกและกำลังทางอากาศที่ได้กล่าวข้างต้นย่อมเห็นได้ว่าประเทศไทยมีเครื่องมือทางการทหารที่มีแสนยานุภาพไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นเครื่องมือหลักในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อต่อต้านภัยคุกคามจากกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนถึง 3 ประเทศได้ และไม่เพียงพอแม้กระทั่งการป้องปราม (Deterrence) กลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนไม่ให้คิดรุกรานประเทศไทย เพราะเวียดนามซึ่งเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ที่เข้มแข็งที่สุดในกลุ่มอินโดจีนนั้นมีกองทัพที่มีแสนยานุภาพสูงมากทั้งในเรื่องของกำลังพลที่มีประสิทธิภาพในการรบอันยาวนาน ตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง และในเรื่องของอาวุธยุทธโปกรณ์ซึ่งสหรัฐฯ ได้ทิ้งไว้ในเวียดนามได้เป็นจำนวนมากภายหลังการถอนตัวออกจากเวียดนามได้ รวมทั้งการได้รับความช่วยเหลือทางทหารจากสหภาพโซเวียต ดังนั้นประเทศไทยจึงต้องใช้เครื่องมือทางการทูตเป็นหลักและสนับสนุนด้วยเครื่องมือทางเศรษฐกิจในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อเครื่องมือทางการทูตและเครื่องมือทางเศรษฐกิจข้างต้น อย่างไรก็ตามประเทศไทยก็ได้เร่งพัฒนาเครื่องมือทางการทหารอย่างต่อเนื่องควบคู่กันไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ปี ค.ศ. 1979 เป็นต้นมา กล่าวคือหลังจากที่เวียดนามได้ส่งทหารเข้ารุกรานกัมพูชาและสามารถยึดครองกัมพูชาได้สำเร็จจนมีกำลังทหารเวียดนามประจำการอยู่ในกัมพูชาเป็นจำนวนถึง 160,000 คนนั้น³² ประเทศไทยก็ได้มุ่งซื้ออาวุธยุทธโปกรณ์ที่มีขีดความสามารถในการต้านทานการรุกรานจากกำลังทางบกและกำลังทางอากาศของเวียดนามเพิ่มขึ้น

³² สุรชาติ บำรุงสุข, “ทหารไทยกับสงครามอินโดจีน: ความเห็นบางประการ,” ใน ระบบทหารไทย: บทศึกษากองทัพในบริบททางสังคม-การเมือง, สุรชาติ บำรุงสุข, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: อักษรสยามการพิมพ์, 2530), หน้า 124.

เนื่องจากมีกองทหารเวียดนามตั้งประจำการอยู่ตลอดแนวเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชาที่มีความยาวถึง 720 กิโลเมตร ซึ่งอาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีขีดความสามารถดังกล่าวได้แก่ ปืนใหญ่ที่มีระยะยิงไกล รถถัง ปืนต่อสู้รถถัง รถสายพานหุ้มเกราะสำหรับใช้ลำเลียงทหารราบ ตลอดจนปืนต่อสู้อากาศยาน จรวดต่อสู้อากาศยาน และเครื่องบินขับไล่โจมตีทิ้งระเบิด โดยการจัดซื้อปืนใหญ่ที่มีระยะยิงไกลนั้น ได้สั่งซื้อปืนใหญ่ขนาด 155 มม. จำนวน 34 กระบอก จากสหรัฐฯ ซึ่งมีระยะการยิงประมาณ 39 กิโลเมตร และเป็นปืนใหญ่ที่สามารถเคลื่อนที่ได้ด้วยตัวเองโดยไม่ต้องใช้รถลากจูงแต่อย่างใด การเพิ่มอำนาจการยิงของปืนใหญ่จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถตอบโต้อำนาจการยิงจากปืนใหญ่ของเวียดนามที่ตั้งตั้งอยู่ในกัมพูชาเป็นจำนวนมากได้ ส่วนการจัดซื้อรถถังนั้น ได้สั่งซื้อรถถังแบบ เอ็ม-48 เอ 5 จำนวน 130 คันจากสหรัฐฯเข้าประจำการแทนรถถังแบบเดิม รวมทั้งรถถังเบาแบบ เอ็ม-24 อีกจำนวนหนึ่งจากฝรั่งเศส เพื่อให้ประเทศไทยสามารถต่อสู้กับรถถังแบบ ที-54 และรถถังแบบ ที-55 ของเวียดนามที่ประจำการอยู่ในกัมพูชาได้ สำหรับการจัดซื้อเครื่องบินขับไล่โจมตีทิ้งระเบิดนั้น ได้สั่งซื้อเครื่องบินเอฟ-5 อี และเครื่องบินเอฟ-5 เอฟ เพิ่มเติมอีกจำนวนหนึ่งจากสหรัฐฯ เพื่อใช้ในการสกัดกั้นเครื่องบินรบของเวียดนาม และต่อมาในปี ค.ศ. 1985 ก็ได้เจรจากับสหรัฐฯขอซื้อเครื่องบินขับไล่/โจมตี เอฟ-16 เอ/บี จำนวน 12 เครื่องเพื่อให้ประเทศไทยสามารถสกัดกั้นการรุกรานจากเครื่องบินมิก-23 ของสหภาพโซเวียตซึ่งเวียดนามนำเข้าประจำการในกัมพูชาได้ นอกเหนือจากการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์เพิ่มเติมแล้วประเทศไทยก็ได้เพิ่มกำลังทหารประจำการมากกว่า 20,000 คน เพื่อให้สอดคล้องกับการใช้อาวุธยุทโธปกรณ์ที่จัดหาเพิ่มขึ้นดังกล่าวอีกด้วย³³ ในการพัฒนาเครื่องมือทางการทหารดังกล่าวข้างต้นนี้ประเทศไทยได้พึ่งพางบประมาณของตนเอง โดยได้จัดสรรงบประมาณด้านการป้องกันประเทศเป็นจำนวนเงินที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี ค.ศ. 1977 จนถึงปี ค.ศ. 1988 และมีสัดส่วนเฉลี่ยอยู่ในระหว่างร้อยละ 19 ถึง 20 ของงบประมาณทั้งหมด³⁴ อีกทั้งประเทศไทยยังได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐฯในรูปของเงินกู้ภายใต้โครงการขายอาวุธให้แก่ประเทศไทยมากขึ้น โดยได้รับสินเชื่อเพิ่มขึ้นอีกกว่าเท่าตัวจาก 48 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯในปี ค.ศ. 1980 เป็น 107 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯในปี ค.ศ. 1985³⁵ และยังได้รับความร่วมมือจากสหรัฐฯรวมทั้งมิตรประเทศในการส่งมอบอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ได้สั่งซื้อไปแล้วอย่างรวดเร็ว เนื่องจากประเทศไทยต้องเผชิญกับภัยคุกคามโดยตรงจากเวียดนามซึ่งได้แสดงตัวและ

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 116-117.

³⁴ ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1986 ถึง ค.ศ. 1987 งบประมาณป้องกันประเทศมีจำนวนเงินลดลงเล็กน้อย คุราชตะเอียดเพิ่มเติมใน สุรชาติ บำรุงสุข, "กองทัพไทยในทศวรรษหน้าของ พ.ศ. 2530: ปัญหาบางประการ," ใน ระบบทหารไทย: บทศึกษากองทัพในบริบททางสังคม-การเมือง, สุรชาติ บำรุงสุข, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: อักษรสยามการพิมพ์, 2530), หน้า 203-204.

³⁵ จุลชีพ ชินวรรณ, "นโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสงครามเย็น," ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทย: จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ, ชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณาธิการ, หน้า 133.

บทบาทอย่างเปิดเผยในกัมพูชา โดยได้รู้กล้าเขตแดนของประเทศไทยอย่างตั้งใจเพื่อปราบปราม กองกำลังเขมรฝ่ายต่อต้านตามแนวเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชาหลายครั้ง ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อเครื่องมือทางการทูต

เมื่อถึงปี ค.ศ. 1985 ซึ่งอยู่ในสมัยที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (ระหว่าง ค.ศ. 1980 ถึง ค.ศ. 1988) นั้น กำลังทหารของประเทศไทยก็ได้รับการพัฒนาให้มี แสนยานุภาพมากขึ้น โดยประกอบด้วยกำลังพลทั้งหมด 160,000 คน และมีการจัดหน่วยกำลังรบ ดังต่อไปนี้คือ³⁶ กองพลทหารม้า 1 กองพล กองพลทหารราบ 7 กองพล (ในจำนวนนี้มีกองพลที่มีกอง พันรุดังรวมอยู่ด้วย 1 กองพันจำนวน 5 กองพล) กองพลยานเกราะ 1 กองพล กองพลทหารปืน ใหญ่ 1 กองพล กองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน 1 กองพล กองพลรบพิเศษ 2 กองพล กองพัน ทหารช่าง 11 กองพัน กองพันทหารราบอิสระ 8 กองพัน กองร้อยลาดตระเวน 4 กองร้อย ตลอดจน กองร้อยเคลื่อนที่ทางอากาศและเครื่องบินลำเลียงอีกจำนวนหนึ่ง

สำหรับกำลังทางเรื่อนั้นจะได้แยกกล่าวโดยละเอียดต่อไปในหัวข้อกำลังอำนาจทางทะเล ส่วนกำลังทางอากาศนั้นประกอบด้วยกำลังพลทั้งหมด 43,100 คน และเครื่องบินรบ 183 เครื่อง ซึ่ง มีการจัดหน่วยบินหลักดังต่อไปนี้คือ

- ฝูงบินขับไล่โจมตี 1 ฝูง ประกอบด้วย เครื่องบินเอฟ-5 เอ/บี 13 เครื่อง
- ฝูงบินป้องกันภัยทางอากาศ 2 ฝูง ประกอบด้วย เครื่องบินเอฟ-5 อี 34 เครื่อง เครื่องบินเอฟ-5 เอฟ 5 เครื่อง
- ฝูงบินต่อต้านการก่อการร้าย 7 ฝูง ประกอบด้วย เครื่องบินที-28 ดี 22 เครื่อง เครื่องบิน โอวี-10 ซี 25 เครื่อง เครื่องบินเอ-37 บี 15 เครื่อง เครื่องบินเอยู-23 เอ พีซเมคเกอร์ 25 เครื่อง เครื่องบินเอซี-47 14 เครื่อง เครื่องบินที-33 เอ 14 เครื่อง เครื่องบินอาร์ที-33 3 เครื่อง

³⁶ สุรชาติ บำรุงสุข, “ทหารไทยกับสงครามอินโดจีน: ความเห็นบางประการ,” ใน ระบบทหารไทย: บทศึกษากองทัพในบริบททางสังคม-การเมือง, สุรชาติ บำรุงสุข, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: อักษรสยามการพิมพ์, 2530), หน้า 120-121.

จากกำลังทางบกและกำลังทางอากาศที่ได้กล่าวข้างต้นทำให้ประเทศไทยมีเครื่องมือทางการทหารที่สามารถต้านทานการรุกรานจากกำลังทหารของเวียดนามที่ประจำการอยู่ในกัมพูชาจำนวน 160,000 คนได้มากขึ้น อย่างไรก็ตามการพัฒนาเครื่องมือทางการทหารของประเทศไทยดังกล่าวข้างต้นก็ได้ส่งผลให้สหภาพโซเวียตให้ความช่วยเหลือทางทหารแก่กัมพูชาและเวียดนามมากขึ้น กล่าวคือในปี ค.ศ. 1985 สหภาพโซเวียตได้ส่งปืนใหญ่และรถถังเข้าประจำการในฐานทัพที่เมืองกัมปง โสุมซึ่งอยู่ใกล้เขตแดนประเทศไทย และได้ส่งเครื่องบินสำหรับใช้ปฏิบัติการทางอากาศยุทธศาสตร์ ได้แก่ เครื่องบินขับไล่ มิก-23 จำนวน 14 เครื่อง เครื่องบินดูโปเลฟ-16 จำนวน 16 เครื่อง และเครื่องบินตรวจการณ์ดูโปเลฟ-95 จำนวน 3 เครื่อง เข้าประจำการที่ฐานทัพเรือในอ่าวคัมรานห์ของเวียดนามอีกด้วย³⁷ ทำให้ประเทศไทยต้องแสวงหาความมั่นคงร่วมกับมิตรประเทศที่เป็นมหาอำนาจเพิ่มขึ้น ได้แก่ การสร้างความตกลงร่วมกับสหรัฐฯ ในการจัดตั้งคลังอาวุธร่วมกันในประเทศไทย อันเป็นความตกลงที่มีผลสืบเนื่องมาจากการลงนามในบันทึกช่วยจำเพื่อความเข้าใจในการสนับสนุนการส่งกำลังบำรุงระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐฯ เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ. 1985 ซึ่งได้เพิ่มประสิทธิภาพให้แก่เครื่องมือทางการทหารของประเทศไทยมากขึ้น เพราะเปิดโอกาสให้กองทัพไทยสามารถเบิกอาวุธยุทโธปกรณ์และเครื่องอะไหล่จากที่มีอยู่ในคลังไปใช้ในยามฉุกเฉินได้โดยตรงโดยไม่จำเป็นต้องรอการขนส่งมาจากสหรัฐฯ รวมทั้งยังได้ริเริ่มการซ้อมรบร่วมกับสหรัฐฯ ภายใต้รหัส “คอบรา โกลด์” (Cobra Gold) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1985 เป็นต้นมา ซึ่งการซ้อมรบดังกล่าวนี้เป็นการซ้อมรบในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ใหญ่ที่สุดตั้งแต่สงครามเวียดนามได้สิ้นสุดลง นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้รับความร่วมมือด้านความมั่นคงจากจีนตั้งแต่ปี ค.ศ. 1985 เป็นต้นมา โดยสามารถจัดซื้อรถถังที-69-II รถสายพานลำเลียงพลหุ้มเกราะ ปืนใหญ่ขนาด 130 มม. และปืนต่อสู้อากาศยานจำนวนหนึ่งได้ในราคามิตรภาพ เพราะจีนมีผลประโยชน์ร่วมกับประเทศไทยในการต่อต้านการขยายอิทธิพลของเวียดนาม ซึ่งการแสวงหาความมั่นคงร่วมกับมิตรประเทศที่เป็นมหาอำนาจดังกล่าวนี้ ได้ช่วยให้ประเทศไทยสามารถใช้เครื่องมือทางการทหารสนับสนุนเครื่องมือทางการทูตในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อป้องปราม (Deterrence) เวียดนามไม่ให้คิดรุกรานประเทศไทยได้เป็นผลสำเร็จ

4.4 กำลังอำนาจทางทะเล

กำลังอำนาจทางทะเลของประเทศไทยในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1977 ถึง ค.ศ. 1988 อยู่ในช่วงของการพัฒนาบนพื้นฐานแห่งการพึ่งพาตนเองซึ่งต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1973 เช่นเดียวกับ

³⁷ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สาขาวิชารัฐศาสตร์, เอกสารการตอนขุดวิชาการเมืองระหว่างประเทศในเอเชีย หน่วยที่ 8-15, หน้า 658.

เครื่องมือทางการทหารตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เมื่อถึงปี ค.ศ. 1978 กำลังรบทางเรือของประเทศไทยจึงประกอบด้วย เรือรบ เครื่องบินนาวิ และกำลังนาวิกโยธินดังต่อไปนี้³⁸

เรือรบ ประกอบด้วย

เรือฟริเกต ดิคาอูซจรวคนำวิถี แบบพื้น-สู่-พื้น ซีแคท จำนวน 1 ลำ
เรือฟริเกต จำนวน 2 ลำ
เรือฟริเกต (สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2) จำนวน 2 ลำ
เรือพิฆาต (สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2) จำนวน 1 ลำ
เรือยนต์เร็วโจมตี ดิคาอูซจรวคนำวิถี แบบพื้น-สู่-พื้น เกเบรียล จำนวน 3 ลำ
เรือตรวจการณ์ใกล้ฝั่ง จำนวน 31 ลำ
เรือปราบเรือดำน้ำ (พีซี) จำนวน 14 ลำ
เรือกวาดทุ่นระเบิดใกล้ฝั่ง (สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2) จำนวน 4 ลำ
เรือวางทุ่นระเบิดใกล้ฝั่ง (สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2) จำนวน 10 ลำ
เรือยกพลขึ้นบกขนาดใหญ่ (สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2) จำนวน 5 ลำ
เรือยกพลขึ้นบกขนาดกลาง (สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2) จำนวน 26 ลำ
เรือลำเลียงน้ำมัน (ขนาดเล็ก) จำนวน 4 ลำ

เครื่องบินนาวิ ประกอบด้วย

เครื่องบินปราบเรือดำน้ำ จำนวน 6 เครื่อง
เครื่องบินลาดตระเวนตรวจการณ์ จำนวน 3 เครื่อง
เครื่องบินเฮลิคอปเตอร์ (ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน)

กำลังนาวิกโยธิน ประกอบด้วย

กองพันทหารราบ จำนวน 6 กองพัน
กองพันทหารปืนใหญ่ จำนวน 4 กองพัน
กองพันลาดตระเวน จำนวน 1 กองพัน
กองรถสะเทินน้ำสะเทินบก จำนวน 1 กอง
กองทหารช่าง จำนวน 1 กอง
กองทหารสื่อสาร จำนวน 1 กอง
กองร้อยปฏิบัติการจิตวิทยา จำนวน 1 กองร้อย

นอกจากกำลังรบทางเรือดังกล่าวข้างต้นแล้ว กำลังอำนาจทางทะเลของประเทศไทยก็ยังประกอบด้วยปัจจัยปฏิบัติการอื่นๆ ได้แก่ ฐานทัพเรือสดหีบซึ่งเป็นฐานทัพเรือหลักในการส่งกำลัง

³⁸ คณะทำงานจัดทำหนังสือประวัติศาสตร์กองทัพเรือ, ประวัติกองทัพเรือ, (กรุงเทพมหานคร: กองโรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารเรือ, 2541), หน้า 37-65.

บำรุงให้กับเรือรบที่ปฏิบัติการในอ่าวไทยตอนบน และมีขีดความสามารถในการซ่อมเรือรบขนาดเล็กที่มีระวางขับน้ำต่ำกว่า 500 ตัน สถานีทหารเรือสงขลา ซึ่งเป็นสถานีส่งกำลังบำรุงให้กับเรือรบที่ปฏิบัติการในอ่าวไทยตอนล่างและฝั่งตะวันตกของแหลมมลายู รวมทั้งการเป็นฐานบินสำหรับเครื่องบินนาวิในภาคใต้ ในปี ค.ศ. 1977 ประเทศไทยได้เริ่มก่อสร้างสถานีทหารเรือพังงาเพื่อให้เป็นสถานีส่งกำลังบำรุงให้กับเรือรบที่ปฏิบัติการในฝั่งทะเลอันดามัน โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางข้ามแหลมมลายูกลับมารับการส่งกำลังบำรุงที่สถานีทหารเรือสงขลาอีกต่อไป³⁹ สำหรับการสนับสนุนในด้านการซ่อมเรือรบนั้น นอกจากอู่ทหารเรือธนบุรีซึ่งเป็นอู่เรือขนาดเล็ก มีพื้นที่ประมาณ 40 ไร่ และมีขีดความสามารถในการซ่อมรวมทั้งสร้างเรือขนาดต่ำกว่า 500 ตันแล้ว ในปี ค.ศ. 1978 ประเทศไทยได้เริ่มต้นก่อสร้างอู่ทหารเรือพระจุลจอมเกล้าในบริเวณฝั่งตะวันตกของปากแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งเป็นอู่ซ่อมเรือขนาดใหญ่ มีพื้นที่ประมาณ 400 ไร่ เพื่อให้สามารถซ่อมเรือขนาดใหญ่ที่มีระวางขับน้ำไม่เกิน 5,000 ตันได้พร้อมกัน 2 ลำ และสามารถซ่อมเรือขนาดเล็กที่มีระวางขับน้ำไม่เกิน 550 ตันได้พร้อมกัน 7 ลำ อันเป็นการเตรียมการสนับสนุนการซ่อมเรือรบขนาดใหญ่และเรือรบขนาดเล็กที่มีแสนยานุภาพสูงของกองทัพเรือที่กำลังจัดหาในอนาคตอันใกล้ต่อไป โดยการก่อสร้างอู่ทหารเรือพระจุลจอมเกล้าได้แล้วเสร็จสมบูรณ์ในปี ค.ศ. 1982⁴⁰

การเสริมสร้างกำลังอำนาจทางทะเลของประเทศไทยในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1977 ถึง ค.ศ. 1988 ได้เริ่มต้นจาก การจัดหาเรือยนต์เร็วโจมตี ดีดอวูชจรวดนำวิถี แบบพื้น-สู่-พื้น เอ็กโซเซท 3 ลำ จากอิตาลี ซึ่งขึ้นระวางประจำการในปี ค.ศ. 1979 จำนวน 2 ลำ และ ค.ศ. 1980 จำนวน 1 ลำ ต่อมาก็ได้จัดหาเรือยนต์เร็วโจมตีปืนอีก 3 ลำ จากอิตาลี ซึ่งขึ้นระวางประจำการในปี ค.ศ. 1983 พร้อมกันทั้ง 3 ลำ เมื่อประเทศไทยได้มีนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของตนให้เข้มแข็งในปี ค.ศ. 1980 กองทัพเรือจึงได้จัดหาเรือตรวจการณ์ปืนจากอู่ต่อเรือในประเทศ 6 ลำ ซึ่งขึ้นระวางประจำการในปี ค.ศ. 1983 จำนวน 1 ลำ ค.ศ. 1984 จำนวน 1 ลำ ค.ศ. 1985 จำนวน 3 ลำ และ ค.ศ. 1986 จำนวน 1 ลำ อีกทั้งยังได้จัดหาเรือระบายพลขนาดใหญ่จากอู่ต่อเรือในประเทศ 4 ลำ ซึ่งขึ้นระวางประจำการในปี ค.ศ. 1982 จำนวน 1 ลำ และ ค.ศ. 1983 จำนวน 3 ลำ รวมทั้งจัดหาเรือยกพลขึ้นบกขนาดใหญ่จากอู่ต่อเรือในประเทศ 2 ลำ ซึ่งขึ้นระวางประจำการใน ค.ศ. 1987 และ ค.ศ. 1988 ตามลำดับ สำหรับเรือรบซึ่งมีอาวุธทันสมัยที่จัดหาจากต่างประเทศเพิ่มเติม ได้แก่ เรือล่าทำลายทุ่นระเบิดใกล้ฝั่ง 2 ลำ จากเยอรมัน ซึ่งขึ้นระวางประจำการใน ค.ศ. 1987 ตลอคจนเรือคอร์เวตดีดอวูชจรวดนำวิถี แบบพื้น-สู่-พื้น ฮาร์พูน 2 ลำ จากสหรัฐฯ ซึ่งขึ้นระวางประจำการใน ค.ศ. 1987 ส่วน

³⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 139.

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 108-122.

เครื่องบินนาวิสำหรับใช้ในการกิจต่อต้านเรือรบนั้นกองทัพเรือได้จัดหา เครื่องบินปราบเรือดำน้ำแบบ เอฟ-27 เอ็มเค 200 จำนวน 3 เครื่อง ซึ่งเข้าประจำการในปี ค.ศ. 1984⁴¹

การเสริมสร้างและพัฒนากำลังอำนาจทางทะเลของประเทศไทย นอกจากจะมีสาเหตุมาจากการที่สหรัฐฯ ได้ยุติการให้ความช่วยเหลือทางทหารแก่ประเทศไทยในรูปของการสนับสนุนอาวุธยุทโธปกรณ์แบบให้เปล่าตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีสาเหตุมาจากการที่สหภาพโซเวียตได้ใช้ท่าเรือที่อ่าวคัมรานท์ทางตอนใต้ของเวียดนามเป็นฐานทัพเรือ ทำให้กำลังอำนาจทางทะเลของเวียดนามมีศักยภาพสูงขึ้นมาก เมื่อประกอบกับการที่ประเทศต่างๆ ได้ขยายพื้นที่ในทะเลของตนออกไปในรูปเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Maritime Exclusive Zone) ซึ่งอยู่ไกลออกไปจากเส้นฐานขอบฝั่งของตนถึง 200 ไมล์ทะเล ตามอนุสัญญากฎหมายทะเลระหว่างประเทศฉบับใหม่ปี ค.ศ. 1982 ซึ่งทำให้ประเทศไทยมีอาณาเขตทางทะเลที่เป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะทับซ้อนกับประเทศเพื่อนบ้านอันมีเวียดนามและกัมพูชารวมอยู่ด้วย จึงทำให้ประเทศไทยต้องใช้กำลังอำนาจทางทะเลในการดูแลรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในบริเวณที่เป็นพื้นที่ทับซ้อนกับประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น นอกเหนือไปจากการรักษาเส้นทางคมนาคมทางทะเล (Sea Lines of Communications; SLOC) และการป้องกันรักษาอธิปไตยทางทะเลที่มีอยู่เดิม โดยประเทศไทยต้องใช้เรือรบและเครื่องบินลาดตระเวนในพื้นที่ดังกล่าวมากขึ้น เพื่อระงับความขัดแย้งด้านการประมงกับประเทศเพื่อนบ้าน และเพื่อระวังป้องกันไม่ให้เวียดนามโจมตีฐานขุดเจาะก๊าซธรรมชาติในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทยในกรณีที่มีความขัดแย้งระหว่างกันขยายตัวสูงขึ้น

ในการวิเคราะห์ขีดความสามารถของกำลังอำนาจทางทะเลของประเทศไทยนั้น จะต้องวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกำลังอำนาจทางทะเลของเวียดนามในขณะนั้น จึงจะทำให้ทราบว่าประเทศไทยสามารถใช้กำลังอำนาจทางทะเลในการดำเนินนโยบายต่างประเทศได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งกำลังรบทางเรือของเวียดนามในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1987 ถึง ค.ศ. 1988 มีดังต่อไปนี้⁴²

เรือรบ ประกอบด้วย

เรือฟริเกตเบา จำนวน 5 ลำ

เรือฟริเกต (สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2) ตีควาธนำวิถี แบบพื้น-สู่-พื้น จำนวน 1 ลำ

เรือฟริเกต (สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2) จำนวน 1 ลำ

เรือคอร์เวตต์ (สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2) จำนวน 2 ลำ

เรือยนต์เร็วโจมตี ตีควาธจรวดนำวิถี แบบพื้น-สู่-พื้น จำนวน 8 ลำ

เรือยนต์เร็วโจมตีคอร์บีโด จำนวน 21 ลำ

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 39-42. และหน้า 76.

⁴² John Moore, *Jane's Fighting Ships 1987-1988*, (New York: Jane's Publishing Inc., 1987), pp. 817-

เรือตรวจการณ์ใกล้ฝั่ง จำนวน 23 ลำ
 เรือยนต์เร็วตรวจการณ์ชายฝั่ง จำนวน 15 ลำ
 เรือกวาดทุ่นระเบิดใกล้ฝั่ง จำนวน 1 ลำ
 เรือล่าทำลายทุ่นระเบิดใกล้ฝั่ง จำนวน 2 ลำ
 เรือล่าทำลายทุ่นระเบิดน้ำตื้น จำนวน 6 ลำ
 เรือยกพลขึ้นบกขนาดใหญ่ (สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2) จำนวน 3 ลำ
 เรือยกพลขึ้นบกขนาดกลาง จำนวน 3 ลำ
 เรือระบายพล จำนวน 12 ลำ
 อุบลอยสำหรับซ่อมเรือระวางขับน้ำไม่เกิน 8,500 ตัน จำนวน 1 ตู้

สำหรับเครื่องบินนาวีนันไม่มีหลักฐานปรากฏ แต่ใช้ขีดความสามารถของกองทัพอากาศ
 ทดแทนได้ ส่วนกำลังนาวิกโยธินไม่มีหลักฐานปรากฏ แต่ใช้ขีดความสามารถของกองทัพบก
 ทดแทนได้ ซึ่งกำลังรบทางเรือทั้งหมดข้างต้นนี้มีฐานทัพเรืออยู่ที่ อ่าวคัมรานห์ ฮาโต คานัง ไฮฟอง
 โฮจิมินห์ซิดี และท่าเรือกัมปงโสมในกัมพูชา

จากการเปรียบเทียบกำลังอำนาจทางทะเลระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามในช่วงระหว่าง
 ค.ศ. 1977 ถึง ค.ศ. 1988 ทำให้วิเคราะห์ได้ว่ากำลังอำนาจทางทะเลของประเทศไทยในช่วงแรก
ก่อนที่จะได้รับการเสริมสร้างและพัฒนา ซึ่งตรงกับช่วงเวลาที่เวียดนามเริ่มต้นเข้ายึดครองกัมพูชา
 นั้น ยังไม่มีความเข้มแข็งเพียงพอที่จะใช้ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเชิงรุกกับเวียดนามได้
 เนื่องจากมีกำลังอำนาจทางทะเลเปรียบเทียบต่ำกว่าเวียดนาม กล่าวคือประเทศไทยมีเรือฟริเกต/เรือ
 พิฆาตซึ่งเป็นเรือรบหลักในการทำสงครามทางเรือเพียง 6 ลำ โดยเป็นเรือฟริเกตใหม่ 3 ลำ และเป็น
 เรือฟริเกตเก่าสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งได้รับมอบจากสหรัฐฯ 2 ลำ รวมทั้งเรือพิฆาตเก่าสมัย
 สงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งได้รับมอบจากสหรัฐฯอีก 1 ลำ ในจำนวนเรือฟริเกตใหม่ 3 ลำนั้นเป็นเรือที่
 มีเทคโนโลยีทันสมัยเพียง 1 ลำเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีเรือยนต์เร็วโจมตีที่มีเทคโนโลยีทันสมัย
 เพียง 3 ลำเท่านั้น⁴³ ในขณะที่เวียดนามมีเรือฟริเกต/เรือคอร์เวตต์ซึ่งเป็นเรือรบหลักในการทำ
 สงครามทางเรือ 9 ลำ โดยเป็นเรือฟริเกตใหม่ 5 ลำและเป็นเรือฟริเกตเก่าสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2
 ซึ่งติดอาวุธจรวดนำวิถี 1 ลำ รวมทั้งเรือฟริเกตเก่าสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 อีก 1 ลำ และเรือคอร์
 เวตต์เก่าสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 อีก 2 ลำ นอกจากนี้ยังมีเรือยนต์เร็วโจมตีอีก 29 ลำ ในจำนวนนี้
 เป็นเรือยนต์เร็วโจมตีที่มีเทคโนโลยีทันสมัย 8 ลำ จากการเปรียบเทียบดังกล่าวทำให้วิเคราะห์ได้ว่า

⁴³ เทคโนโลยีทันสมัยในเวลานั้นหมายถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบอาวุธจากการใช้คนเลี้ยงยิงไปสู่การยิง
 โดยอัตโนมัติ และการใช้จรวดนำวิถีเป็นอาวุธประจำเรือเพิ่มเติมจากการใช้ปืนใหญ่ รวมทั้งการมีระบบตรวจ
 การณ์และระบบตรวจจับเป้าหมายในระยะไกลพื้นขอบฟ้า ตลอดจนการมีระบบบังคับบัญชา ควบคุม และตั้งการ
 ที่ทันสมัย นอกจากนี้ยังรวมถึงการมีระบบขับเคลื่อนที่มีความเร็วสูงอีกด้วย

กำลังอำนาจทางทะเลของประเทศไทยในช่วงเวลาที่เวียดนามเริ่มต้นเข้ายึดครองกัมพูชานั้นมีขีดความสามารถเพียงแต่การรวมกำลังป้องกันประเทศ (Defensive Operation) จากการรุกรานด้วยกำลังทางเรือของเวียดนาม หรือการรวมกำลังคุ้มกันกระบวนเรือลำเลียง (Convoy Protection Operation) ให้ปลอดภัยจากการโจมตีด้วยกำลังทางเรือของเวียดนาม อย่างไรก็ตามอย่างหนึ่งเท่านั้น โดยไม่สามารถปฏิบัติการทั้งสองอย่างได้พร้อมกันเนื่องจากมีปริมาณและคุณภาพไม่เพียงพอ ส่วนการมีเรือตรวจการณ์ใกล้ฝั่งถึง 31 ลำ อันเป็นจำนวนมากกว่าเวียดนามที่มีอยู่ 23 ลำนั้น ก็ไม่ได้ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการป้องกันประเทศและการคุ้มกันกระบวนเรือลำเลียงแต่อย่างใด เพราะเรือตรวจการณ์ใกล้ฝั่งเป็นเรือขนาดเล็กที่มีอาวุธเบาไม่สามารถปฏิบัติการในทะเลลึกได้ จึงเหมาะสำหรับภารกิจในการรักษากฎหมายในทะเลและปราบปรามโจรสลัดที่ไม่อยู่ในทะเลลึกเท่านั้น ดังนั้นจึงเห็นได้อย่างชัดเจนว่า กำลังอำนาจทางทะเลของประเทศไทยยังไม่มีขีดความสามารถในการขยายกำลังอำนาจจากทะเลขึ้นสู่ฝั่ง (Projection of Power Ashore Capability) อันได้แก่ การระดมยิงฝั่งและการยกพลขึ้นบก เพราะต้องใช้เรือรบขนาดใหญ่ที่มีปืนใหญ่ขนาด 5 นิ้วขึ้นไประดมยิงฝั่งพร้อมกันหลายลำ ซึ่งประเทศไทยยังไม่มีเรือรบขนาดใหญ่ลำใดที่มีปืนใหญ่ขนาด 5 นิ้วเลย เนื่องจากในจำนวนเรือรบขนาดใหญ่ทั้งหมด 6 ลำที่มีอยู่นั้น มีเรือรบที่มีปืนใหญ่ขนาด 4.5 นิ้วเพียง 1 ลำ ส่วนที่เหลืออีก 5 ลำมีปืนใหญ่ขนาด 3 นิ้วเท่านั้น ส่งผลให้ไม่มีอำนาจการยิงทำลายกำลังรบข้าศึกบริเวณชายฝั่งและไม่สามารถระดมยิงฝั่งเพื่อสนับสนุนการยกพลขึ้นบกเพื่อตัดกำลังเวียดนามได้ อีกทั้งการใช้จรวดนำวิถีซึ่งมีราคาแพงมากทำการระดมยิงฝั่งก็ไม่ทำให้เกิดผลแตกหักในการรบ และไม่มีควมคุ้มค่าเท่ากับการนำไปใช้ยิงทำลายเรือรบขนาดใหญ่ในทะเล

ส่วนขีดความสามารถในการปิดล้อม (Blockade Capability) อันได้แก่ การปิดอ่าว และการวางทุ่นระเบิดทางรูกนั้น ก็กระทำได้อย่างจำกัด เพราะการปิดอ่าวจะต้องใช้เรือรบหลายลำคอยเฝ้าระวังการเดินทางเข้าออกของเรือรบและเรือสินค้า เพื่อหาโอกาสใช้อาวุธโจมตีเรือเหล่านั้นอันเป็นการตัดการลำเลียงทางเศรษฐกิจและยุทธปัจจัยของเวียดนาม โดยจะต้องมีเรือรบซึ่งมีระบบอาวุธที่ทันสมัยสามารถป้องกันภัยทางอากาศจากการโจมตีของเครื่องบินเวียดนามได้และจะต้องมีการส่งกำลังบำรุงที่ดี ซึ่งในกรณีของเวียดนามจะเห็นได้ว่ามีกำลังทางอากาศที่เข้มแข็งมาก ยากที่จะป้องกันภัยทางอากาศจากเครื่องบินเป็นจำนวนมากได้ หากปฏิบัติการปิดอ่าวระยะไกล (Distant Blockade) เพื่อให้ปลอดภัยจากรศมีการบินก็จะเปิดโอกาสให้กองเรือของเวียดนามมีพื้นที่ในการหลบหลีกและป้องกันตนเองมากขึ้น เมื่อประกอบกับการที่ประเทศไทยยังไม่มีเรือส่งกำลังบำรุงขนาดใหญ่ใช้ในราชการแล้ว ก็ยิ่งทำให้ขีดความสามารถในการดำรงอยู่ในพื้นที่ปฏิบัติการ (Sustainability) ของกองเรือไทยลดลง ดังนั้นการใช้เรือขนาดใหญ่หรือการใช้เรือยนต์เร็วโจมตีติดอาวุธจรวดนำวิถีซึ่งเป็นเรือขนาดเล็กแต่มีความคล่องตัวในการหลบหลีกสูงเพื่อปฏิบัติการปิดอ่าวระยะไกลจึงไม่สามารถกระทำได้นาน เพราะจะขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำจืดจนปฏิบัติการต่อไปไม่ได้ ส่วนการวางทุ่นระเบิดทางรูกเพื่อปิดล้อมเวียดนามก็มีข้อจำกัดเช่นเดียวกับการปิดอ่าว

คือต้องมีการป้องกันภัยทางอากาศที่ดีให้กับเรือวางทุ่นระเบิด ซึ่งจำเป็นต้องวางทุ่นระเบิดในบริเวณใกล้ฝั่งของเวียดนาม ดังนั้นการปฏิบัติการปิดล้อมจึงมีข้อจำกัดเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามการเสริมสร้างและพัฒนากำลังอำนาจทางทะเลของประเทศไทยในเวลาต่อมา ก็ได้ทำให้ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการป้องกันประเทศและการคุ้มกันกระบวนเรือดำเลียงสูงขึ้น เนื่องจากมีเรือยนต์เร็ว โจมตีที่มีเทคโนโลยีทันสมัยเพิ่มขึ้นอีก 6 ลำ มีเรือตรวจการณ์ปืนที่มีเทคโนโลยีทันสมัยเพิ่มขึ้นอีก 6 ลำ และมีเรือรบขนาดใหญ่ที่มีแสนยานุภาพสูงและมีเทคโนโลยีทันสมัยเพิ่มขึ้นอีก 2 ลำ รวมทั้งมีเครื่องบินที่สามารถใช้ในการปราบเรือดำน้ำได้อีก 3 เครื่อง ซึ่งทำให้ประเทศไทยมีกำลังอำนาจทางทะเลซึ่งมีปริมาณและคุณภาพที่สามารถปฏิบัติการทั้งการป้องกันประเทศและการคุ้มกันกระบวนเรือดำเลียงได้พร้อมกัน และยังสามารถจัดเรือรบปฏิบัติการกิจในการปกป้องและคุ้มครองการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติในเขตเศรษฐกิจจำเพาะที่เพิ่มขึ้นได้ แต่กำลังอำนาจทางทะเลที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวก็ยังไม่สามารถขยายกำลังอำนาจจากทะเลขึ้นสู่ฝั่งได้แม้ว่าจะเตรียมการจัดหาเรือยกพลขึ้นบกไว้เพิ่มขึ้นก็ตาม เพราะยังขาดเรือรบขนาดใหญ่ที่มีปืนใหญ่นิวเคลียร์ใช้ในการระดมยิงฝั่งอยู่เช่นเดิม และขีดความสามารถในการปิดล้อมก็ยังมีข้อจำกัดอยู่เช่นเดิมจากการขาดเรือส่งกำลังบำรุงขนาดใหญ่ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ประเทศไทยสามารถใช้กำลังอำนาจทางทะเลเป็นเครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศในเชิงรับเท่านั้น และไม่สามารถใช้กำลังอำนาจทางทะเลเป็นเครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศในเชิงรุกเพื่อกดดันเวียดนามได้เลย

4.5 สรุป

การเปลี่ยนแปลงภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในลักษณะที่ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นประเทศค่าน้ำของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งต้องเผชิญหน้ากับประเทศคอมมิวนิสต์จากการมีเขตแดนติดต่อกับประเทศคอมมิวนิสต์ทางทิศตะวันออกโดยตรงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา โดยปราศจากกำลังทหารของสหรัฐฯเป็นหลักประกันความมั่นคงในประเทศไทยตั้งแต่ปี ค.ศ. 1976 นั้น ได้มีอิทธิพลสำคัญต่อการพัฒนาและเลือกใช้เครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศต่างๆ ที่มีอยู่ให้เหมาะสมกับการต่อต้านภัยคุกคามความมั่นคงจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากเวียดนามในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1977 ถึง ค.ศ. 1988 ภายใต้สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศที่มีความเปลี่ยนแปลงในช่วงระยะเวลาดังกล่าวดังต่อไปนี้คือ

ภายใต้สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศที่มีการผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างสองขั้วอำนาจ ซึ่งมีสาเหตุส่วนหนึ่งจากความขัดแย้งระหว่างสหภาพโซเวียตกับจีน และทำให้สหรัฐฯกับจีนสามารถปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันให้ดีขึ้นระหว่าง ค.ศ. 1969 ถึง ค.ศ. 1979 นั้น ประเทศไทยจำเป็นต้องดำเนินนโยบายต่างประเทศในระหว่าง ค.ศ. 1975 ถึง ค.ศ. 1979 ให้สอดคล้องกับการผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างสองขั้วอำนาจ จากการเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิด

ยิงของสหรัฐฯ ไปเป็นการปรับท่าทีต่อมหาอำนาจ โดยให้ความสำคัญกับมหาอำนาจต่างๆ เท่าเทียมกัน (Equidistance) และแสวงหาการอยู่ร่วมกันโดยสันติกับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีนแม้จะมีอุดมการณ์แตกต่างกัน เพื่อลดความตึงเครียดจากการเผชิญหน้ากับฝ่ายคอมมิวนิสต์ลง ซึ่งเครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เหมาะสมที่สุดในการลดความตึงเครียดดังกล่าวก็คือ เครื่องมือทางการทูต และเครื่องมือทางเศรษฐกิจ เพราะเครื่องมือทางการทูตเป็นเครื่องมือที่ทำให้มีช่องทางในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน จนสามารถสร้างความเข้าใจและลดความหวาดระแวงซึ่งกันและกันได้ ในที่สุด ส่วนเครื่องมือทางเศรษฐกิจก็เป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการที่จำเป็นต่อการอุปโภคบริโภคระหว่างกัน จนสามารถสร้างความร่วมมือซึ่งกันและกันเพื่อพัฒนาความเจริญมั่งคั่งทางเศรษฐกิจได้ในที่สุด ดังนั้นประเทศไทยจึงได้ใช้เครื่องมือทางการทูต กระชับความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศในอินโดจีน คือ ลาว กัมพูชา และเวียดนาม โดยได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนามในปี ค.ศ. 1976 การแลกเปลี่ยนเอกอัครราชทูตกับเวียดนาม และกัมพูชาในปี ค.ศ. 1978 และการไปเยือนลาวของ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรี ในช่วงที่เวียดนามกำลังส่งทหารรุกกรานกัมพูชาในปี ค.ศ. 1979 ซึ่งได้ช่วยลดบรรยากาศของความหวาดระแวงซึ่งกันและกันลงได้มาก และประเทศไทยก็ได้ใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจซึ่งกำลังมีความเจริญเติบโตมากขึ้นภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (ค.ศ. 1977 ถึง ค.ศ. 1981) ในการให้ความช่วยเหลือด้านสินเชื่อแก่เวียดนามเป็นจำนวน 100 ล้านบาทสำหรับซื้อสินค้าไทยในปี ค.ศ. 1978 และยกเลิกการปิดพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับลาวเพื่อฟื้นฟูการค้าชายแดนในปี ค.ศ. 1979 ตามลำดับ สำหรับการใช้อุปกรณ์ทางการทหารและกำลังอำนาจทางทะเล ในช่วงเวลาที่ประเทศไทยกำลังปรับท่าทีต่อมหาอำนาจ และแสวงหาการอยู่ร่วมกันโดยสันติกับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีน เพื่อลดความตึงเครียดจากการเผชิญหน้ากับฝ่ายคอมมิวนิสต์ลงนั้น ไม่มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ดำเนินนโยบายต่างประเทศให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว เพราะเครื่องมือทางการทหารและกำลังอำนาจทางทะเลเป็นเครื่องมือที่สามารถสร้างความหวาดระแวง และความตึงเครียดระหว่างกันจนอาจขยายตัวไปสู่ความขัดแย้งได้ในที่สุด นอกจากนี้ประเทศไทยก็ยังไม่พร้อมที่จะใช้เครื่องมือทางการทหารและกำลังอำนาจทางทะเลเข้าดำเนินการระงับความขัดแย้งกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเวียดนาม เพราะประเทศไทยพึ่งพิงสหรัฐฯ ในด้านการป้องกันประเทศมากเกินไป การรับความช่วยเหลือด้านอาวุธยุทโธปกรณ์จากสหรัฐฯ และการมีกองทหารของสหรัฐฯ ประจำการในประเทศไทยเป็นเหตุให้ประเทศไทยไม่ได้พัฒนาเครื่องมือทางการทหารและกำลังอำนาจทางทะเลเท่าที่ควร เมื่อสหรัฐฯ ได้ถูกฝ่ายการเมืองในประเทศไทยกดดันให้ถอนทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ประจำการอยู่ในประเทศไทยออกไปจนหมดในปี ค.ศ. 1976 รวมทั้งยกเลิกการให้ความช่วยเหลือทางทหารในรูปของเงินให้เปล่าตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ประเทศไทยจึงพึ่งพิงอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาขีดความสามารถในการป้องกันประเทศด้วยตนเอง ซึ่งทำให้ยังไม่มีพร้อมที่จะใช้เครื่องมือทางการทหารและกำลังอำนาจทางทะเลเข้าดำเนินการระงับ

ความขัดแย้งกับเวียดนาม ซึ่งมีแสนยานุภาพทางทหารสูงกว่าประเทศไทยมากทั้งในเรื่องของกำลังพลที่มีประสิทธิภาพในการรบอันยาวนานหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา และในเรื่องของอาวุธยุทโธปกรณ์ซึ่งสหรัฐฯ ได้ทิ้งไว้เป็นจำนวนมากภายหลังการถอนตัวออกจากเวียดนามได้ รวมทั้งการได้รับความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตตามสนธิสัญญาสันติภาพและความร่วมมือระหว่างเวียดนามกับสหภาพโซเวียตที่ได้ลงนามระหว่างกันในปี ค.ศ. 1978

อย่างไรก็ตามเมื่อเวียดนามได้ใช้กำลังทหารเข้ายึดครองกัมพูชาในปี ค.ศ. 1979 นั้นบรรยากาศของความหวาดระแวงซึ่งกันและกันก็ได้กลับคืนมาอีก เพราะเวียดนามได้แสดงท่าทีที่เป็นภัยคุกคามความมั่นคงของประเทศไทยหลายครั้งในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1980 ถึง ค.ศ. 1985 บรรยากาศดังกล่าวนี้ได้อยู่ภายใต้สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศซึ่งได้เปลี่ยนแปลงกลับคืนสู่ความตึงเครียดระหว่างสองขั้วอำนาจอีกครั้งระหว่าง ค.ศ. 1979 ถึง ค.ศ. 1985 อันมีสาเหตุจากการที่สหภาพโซเวียตเริ่มมีความหวาดระแวงว่าตนเองอาจต้องเผชิญกับภัยคุกคามหลายด้านพร้อมกัน ทั้งจากสหรัฐฯ และจีนซึ่งได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันในปี ค.ศ. 1979 และจากญี่ปุ่นซึ่งประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจจนกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับที่สองของโลก ดังนั้นประเทศไทยจึงได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศในระหว่าง ค.ศ. 1979 ถึง ค.ศ. 1985 ให้สามารถเผชิญกับความตึงเครียดที่เกิดขึ้นด้วยการเป็นมิตรรอบด้าน (Omni-directions) กับประเทศต่างๆ ในโลก โดยให้ความสำคัญกับทั้งประเทศมหาอำนาจและประเทศที่กำลังพัฒนาในภูมิภาคต่างๆ ของโลก และดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศเหล่านั้นให้ขยายออกไปทุกด้านทั้งการทูต เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อหาแนวร่วมในประชาคมระหว่างประเทศต่อต้านภัยคุกคามจากเวียดนาม ซึ่งเครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เหมาะสมที่สุดในการเป็นมิตรรอบด้านดังกล่าวก็คือ เครื่องมือทางการทูต และเครื่องมือทางเศรษฐกิจ เพราะเครื่องมือทางการทูตเป็นเครื่องมือที่สามารถโน้มน้าวให้ประเทศต่างๆ ในโลกมีความเห็นใจประเทศไทยที่ต้องเผชิญกับภัยคุกคามจากเวียดนามโดยตรง อีกทั้งเครื่องมือทางการทูตยังเป็นเครื่องมือที่สามารถสร้างแนวร่วมกับประเทศต่างๆ ในโลกเพื่อดำเนินการกดดันให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชา และกดดันไม่ให้เวียดนามรุกรานประเทศไทยได้ดีที่สุด ซึ่งประเทศไทยได้ใช้เครื่องมือทางการทูตดำเนินนโยบายต่างประเทศผ่านสมาคมอาเซียนจนสามารถสร้างพลังทางการเมืองในประชาคมระหว่างประเทศ ที่ให้ความสนับสนุนประเทศไทยในการต่อต้านภัยคุกคามจากเวียดนามมากขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้เครื่องมือทางการทูตก็เป็นเครื่องมือที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเครื่องมือทางการทหารให้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว จากการได้รับความช่วยเหลือด้านการป้องกันประเทศในรูปของเงินกู้สำหรับจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัย และการฝึกผสมกับต่างประเทศซึ่งสามารถเพิ่มพูนประสิทธิภาพให้กำลังพลในกองทัพมีความชำนาญในการปฏิบัติการทางทหารได้มากขึ้น ได้แก่ การได้รับความช่วยเหลือและการฝึกผสมกับสหรัฐฯอย่างต่อเนื่อง การตั้งคลังอาวุธร่วมกับสหรัฐฯ ในประเทศไทย เพื่อให้ประเทศไทยสามารถเบิกอาวุธไปใช้ในการรบได้ในยามฉุกเฉิน การได้รับความช่วยเหลือ

จากจีนในการขายอาวุธในราคามิตรภาพ รวมทั้งการเป็นพันธมิตรกับจีนอย่างไม่เป็นทางการเพื่อถ่วงดุลกับการที่เวียดนามเป็นพันธมิตรกับสหภาพโซเวียต เป็นต้น

ส่วนเครื่องมือทางเศรษฐกิจซึ่งอยู่ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (ค.ศ. 1982 ถึง ค.ศ. 1986) นั้น ก็ยังคงเป็นเครื่องมือที่สามารถสนับสนุนเครื่องมือทางการทูตในการสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือกับประเทศต่างๆ เพื่อให้เป็นแนวร่วมในการต่อต้านภัยคุกคามจากเวียดนามได้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การขยายตลาดการค้า และการชักชวนให้ประเทศต่างๆ เข้ามาลงทุนในประเทศไทย สำหรับการใช้เครื่องมือทางการทหารและกำลังอำนาจทางทะเลในช่วงเวลาที่ประเทศไทยกำลังเผชิญหน้าทางทหารกับเวียดนามและต้องการเป็นมิตรรอบด้านกับประเทศต่างๆ ในโลกเพื่อต่อต้านภัยคุกคามจากเวียดนามนั้นก็มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ดำเนินนโยบายต่างประเทศให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว เพราะเครื่องมือทางการทหารและกำลังอำนาจทางทะเลเป็นเครื่องมือที่สามารถสร้างความสูญเสียอย่างรุนแรงแก่เวียดนามได้มากกว่าเครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศอื่นๆ ทั้งหมด ซึ่งจะทำให้เวียดนามต้องคำนึงถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการรุกรานประเทศไทยอย่างรอบคอบ และช่วยให้เวียดนามยับยั้งชั่งใจไม่คิดรุกรานประเทศไทยโดยง่าย ดังนั้นประเทศไทยจึงได้เร่งพัฒนาเครื่องมือทางทหารและกำลังอำนาจทางทะเลให้มีขีดความสามารถสูงขึ้น โดยได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเครื่องมือทางการทหารที่สามารถต่อต้านการรุกรานของเวียดนามตามแนวเขตแดนทางบกก่อน นั่นคือการให้ความสำคัญต่อการพัฒนากำลังทางบกและกำลังทางอากาศ ได้แก่ ปืนใหญ่ที่มีระยะยิงไกล รถถัง ปืนต่อสู้รถถัง รถสายพานหุ้มเกราะสำหรับลำเลียงทหารราบ ปืนต่อสู้อากาศยาน และเครื่องบินขับไล่โจมตีทิ้งระเบิด เพราะเวียดนามได้จงใจรุกกล้าเขตแดนทางบกของประเทศไทยมาโดยตลอด ซึ่งได้ทำให้เครื่องมือทางการทหารของประเทศไทยมีขีดความสามารถในการป้องกันเวียดนามได้มากขึ้นซึ่งแต่เดิมไม่มีขีดความสามารถในการป้องกันได้

ส่วนการพัฒนากำลังอำนาจทางทะเลนั้นประเทศไทยได้พัฒนาปัจจัยปฏิบัติการให้มีขีดความสามารถในการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในบริเวณเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Maritime Exclusive Zone) ที่อยู่ไกลออกไปจากเส้นฐานขอบฝั่งถึง 200 ไมล์ทะเลตามอนุสัญญากฎหมายทะเลระหว่างประเทศฉบับใหม่ในปี ค.ศ. 1982 เพิ่มขึ้นจากขีดความสามารถในการรักษาเส้นทางคมนาคมทางทะเล (Sea Lines of Communications; SLOC) และการป้องกันรักษาอธิปไตยทางทะเลที่มีอยู่เดิม ได้แก่ การจัดหาเรือยนต์เร็วติดอาวุธนำวิถี เรือยนต์เร็วโจมตีปืน เรือตรวจการณ์ปืน และเครื่องบินปราบเรือดำน้ำเพิ่มขึ้น รวมทั้งยังได้ก่อสร้างอู่ซ่อมเรือขนาดใหญ่กล่าวคือ อู่ทหารเรือพระจุลจอมเกล้า เพื่อให้สามารถรองรับการซ่อมทำเรือขนาดใหญ่และเรือขนาดเล็กที่จะจัดหาเพิ่มขึ้นในอนาคตอีกด้วย แต่ผลจากการพัฒนากำลังอำนาจทางทะเลของประเทศไทยก็ไม่สามารถทำให้นำไปใช้เป็นเครื่องมือหลักในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อต่อต้านภัยคุกคามจากเวียดนามได้ เนื่องจากยังไม่ได้พัฒนาขีดความสามารถในการขยายกำลังอำนาจจากทะเลขึ้นสู่ฝั่ง

(Projection of Power Ashore) ได้แก่ การพัฒนาอำนาจปืนใหญ่ในการระดมยิงฝั่ง และการพัฒนาเรือสนับสนุนการยกพลขึ้นบก เพื่อช่วยเหลือในการโจมตีกระหนาบเวียดนาม นอกจากนี้ก็ยังไม่ได้พัฒนาขีดความสามารถในการปิดล้อมทางทะเล (Blockade) ได้แก่ การปิดอ่าว และการวางทุ่นระเบิดทางรุก เพิ่มเติมจากเดิม ทำให้ไม่สามารถตัดการลำเลียงทางเศรษฐกิจและยุทธปัจจัยของเวียดนามเพื่อสร้างความอ่อนแอให้เวียดนามไม่สามารถทำการรบอย่างต่อเนื่องได้ เพราะขาดเรือรบที่มีเทคโนโลยีทันสมัย ได้แก่ ระบบอาวุธในการป้องกันภัยทางอากาศ และขาดเรือส่งกำลังบำรุงขนาดใหญ่ที่สนับสนุนการปฏิบัติการของกองเรือในทะเลให้สามารถปฏิบัติการได้อย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน

การเปลี่ยนแปลงผู้นำและนโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ. 1985 ซึ่งยุติการแผ่ขยายอำนาจและอิทธิพลของตนทั้งทางด้านการเมือง การทหาร และเศรษฐกิจ จนนำไปสู่การปรับปรุงความสัมพันธ์ที่ดีกับสหรัฐฯ และจีนนั้น ได้ส่งเสริมให้การดำเนินนโยบายต่างประเทศของประเทศไทยด้วยการเป็นมิตรรอบด้านกับประเทศต่างๆ ในโลก เพื่อหาแนวร่วมในประชาคมระหว่างประเทศต่อต้านภัยคุกคามจากเวียดนาม โดยใช้เครื่องมือทางการทูตและเครื่องมือทางเศรษฐกิจประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็วมากขึ้น เพราะการใช้เครื่องมือทางการทูตของประเทศไทยได้ทำให้เวียดนามถูกโดดเดี่ยวทางเศรษฐกิจจากประชาคมระหว่างประเทศมากขึ้น อีกทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 ก็ได้ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศไทยมีความเข้มแข็งขึ้นมากจนสามารถใช้เป็นเครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศที่สำคัญกับกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนตั้งแต่ ค.ศ. 1988 เป็นต้นมา นั่นคือการเปลี่ยนแปลงอินโดจีนจากสนามรบเป็นตลาดการค้า อันเป็นตัวอย่างให้เวียดนามเห็นผลประโยชน์จากความร่วมมือกันพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่าการแผ่ขยายอำนาจทางการทหารซึ่งกำลังทำให้เวียดนามประสบกับวิกฤติเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในขณะนั้น จนในที่สุดก็สามารถลดความแข็งแกร่งของเวียดนามลงได้ และสามารถกดดันเวียดนามให้ยอมถอนทหารออกจากกัมพูชาในปี ค.ศ. 1989 ได้สำเร็จ สำหรับเครื่องมือทางการทหารนั้นก็ได้รับการพัฒนามีขีดความสามารถในการป้องปรามไม่ให้เวียดนามรุกรานประเทศไทยได้สำเร็จ ส่วนกำลังอำนาจทางทะเลนั้นได้รับการพัฒนาให้มีขีดความสามารถเพียงแต่การป้องกันอธิปไตยทางทะเล การรักษาเส้นทางคมนาคมทางทะเล รวมทั้งการปกป้องและคุ้มครองการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติในเขตเศรษฐกิจจำเพาะซึ่งเป็นขีดความสามารถในการป้องปรามเชิงรับเท่านั้น แต่ยังไม่มีความสามารถในการบีบบังคับหรือขีดความสามารถเชิงรุกที่จะนำไปใช้ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อกดดันเวียดนามให้ถอนทหารออกจากกัมพูชาได้